

Jaarverslag

2013

lezen

STICHTING LEZEN

lezen.nl

Inhoud

Inleiding 4

1 | Samenvatting: Beleid en activiteiten 2013 op hoofdlijnen 5

1.1 | Beleid 5

1.2 | Netwerk en samenwerking 6

1.3 | Kenniscentrum 7

1.4 | Doelgroepen 8

1.5 | Financieel 10

2 | Onderzoek en kenniscentrum 11

2.1 | Leerstoel leesgedrag 11

2.2 | Onderzoeksaanvragen 12

2.3 | Onderzoeksprojecten 13

2.4 | Onderzoekspublicaties 18

3 | Projectbeleid 20

3.1 | Projectaanvragen 20

3.2 | Vlaggenschipprojecten 20

4 | Communicatie 21

4.1 | Brochures 21

4.2 | Symposia 23

4.3 | Expertbijeenkomsten 24

4.4 | Conferenties en beurzen 26

4.5 | Websites 27

4.6 | Stichting Lezen in de pers 28

5 | Inzet op strategisch niveau 30

5.1 | Nationale samenwerking 30

5.2 | Kunst van Lezen 31

5.3 | Internationale samenwerking EU READ 32

5.4 | Overzicht samenwerkingspartners 33

6 | Friesland 35

7 | Digitalisering 37

8 | Structurele aanpak leesbevordering: Gerealiseerde projecten 39

8.1 Leesomgeving: Boekenaanbod	39
8.2 Leesomgeving: Deskundigheidsbevordering	42
8.3 Leesomgeving: Bewustwording ouders	45
8.4 Leesomgeving: Peergroup, kinderen en jongeren elkaar laten stimuleren	46
8.5 Differentiatie	47
8.6 Werkvormen: Voorlezen	48
8.7 Werkvormen: Vrij lezen	52
8.8 Werkvormen: Boekverwerking	53

9 | Organisatie 54

10 | Samenvatting kernactiviteiten 56

Bijlage 1 | Inhoudelijk verslag Kunst van Lezen | kunstvanlezen.nl

Bijlage 2 | Inhoudelijk verslag Jaar van het Voorlezen

Colofon

© Stichting Lezen 2014

Fotografie Janiek Dam, Werry Crone, Chris van Houts, Sjoerd van der Hucht, Jochem Jurgens,
Jørgen Koopmanschap, Tim Leguijt, Richard Tennekes, Rufus de Vries

Vormgeving Lijn 1, Haarlem

Inleiding

Lezen en leesbevordering gaan allang niet meer alleen om een boek, een lezer, een boekhandel en een bibliotheek. Lezen heeft invloed op vele terreinen en omgekeerd beïnvloeden vele terreinen het lezen. Leesbevordering is vanzelfsprekend een zaak van cultuur en onderwijs, maar kunnen en willen lezen heeft ook betekenis voor persoonlijke en cognitieve ontwikkeling, voor gezondheid en welzijn en voor iemands sociaal-economische positie.

Aan de basis van een sterke leescultuur staan:

- deskundige professionals
- gemotiveerde lezers
- kennis(deling) over het stimuleren en de opbrengsten van lezen
- samenwerking in de keten, binnen leesbevorderingsnetwerken en tussen ouders, school en bibliotheek.

Voor het versterken van de leescultuur is het van belang om verbindingen te leggen tussen taal-, lees- en leesbevorderingsbeleid en om een sectoroverstijgende aanpak te realiseren waarin leesplezier, leesvaardigheid en literaire competentie op peil worden gebracht en gehouden.

In 2013 is hieraan, zoals u in dit uitgebreide jaarverslag kunt lezen, hard gewerkt. Hoofdstuk 10 bevat een overzicht van de gerealiseerde activiteiten en bereikcijfers.

Leeswijzer

In dit jaarverslag staat informatie over beleid en de daaruit voortvloeiende projecten en activiteiten van Stichting Lezen.

Kunst van Lezen komt summier aan bod. Voor de overzichtelijkheid hebben we ervoor gekozen om de uitgebreide toelichting op dit grootschalige programma te verplaatsen naar de bijlage. Ook het uitgebreide verslag van het *Jaar van het Voorlezen 2013* is in een aparte bijlage te vinden.

Het jaarverslag begint met een samenvatting van beleid en activiteiten op hoofdlijnen.

Namens bestuur en medewerkers,

Gerlien van Dalen, directeur

1 | Samenvatting: Beleid en activiteiten 2013 op hoofdlijnen

1.1 BELEID

Stichting Lezen is het landelijke kennis- en expertisecentrum voor leesbevordering en literatuureducatie. In de statuten is de doelstelling van Stichting Lezen als volgt omschreven: 'Stichting Lezen stelt zich ten doel het lezen te bevorderen in de meest ruime zin des woords in de Nederlandse en in de Friese taal.' Zij levert een bijdrage aan het verbeteren van het leesklimaat en de leescultuur, als onderdeel van het algemene lees- en literatuurbeleid van het ministerie van ocw. En wil een gesprekspartner zijn voor overheid en landelijke organisaties voor taal- en leesbevordering. Stichting Lezen heeft als ondersteunende instelling letteren binnen de culturele basisinfrastructuur een specifieke taak met betrekking tot leesbevordering en vervult een aantal zogenoemde besteltaken: educatie, informatie en reflectie, documentatie en archivering, afstemming en coördinatie, (inter)nationale vertegenwoordiging en promotie van de sector.

Stichting Lezen baseert haar werk op het door haar ontwikkelde concept van de 'doorgaande leeslijn 0-18'. Voor alle kinderen dient er in het dagelijkse leven thuis en gedurende hun hele onderwijs carrière, hoe die er ook uitziet, ononderbroken aandacht te zijn voor lezen via een aanbod van (educatieve) activiteiten die bijdragen aan leesplezier en literaire vorming. Alle kinderen dienen een omgeving te hebben die hen de kans biedt om het plezier in lezen te ontdekken en boeken te kiezen die aansluiten bij hun belangstelling. Zo kunnen ze uitgroeien tot blijvende lezers.

Ter versterking van de leescultuur zet Stichting Lezen in de huidige cultuurplanperiode 2013-2016 in op een structurele, integrale aanpak van leesbevordering voor de hele doelgroep van 0-18 jaar. Aspecten die van kinderen blijvende lezers kunnen maken, moeten bekend zijn bij de ouders en professionals die met kinderen werken, en moeten worden opgenomen in beleid en praktijk van betrokken instanties. Centraal daarbij staan lokale leesbevorderingsnetwerken van bibliotheek, boekhandel, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg en onderwijs op verschillende niveaus: uitvoerend, beleidsmatig en strategisch.

Conform de beleidsvoornemens is in 2013 ingezet op:

- bewustwording van het belang van lezen
- versterking van kenniscentrum en onderzoek
- deskundigheidsbevordering bij intermediairs
- onderzoek naar en stimuleren van digitaal lezen
- versterking van (inter)nationale samenwerking
- uitbouw en bestendiging van de diverse onderdelen van Kunst van Lezen (*BoekStart*, *BoekStart in de kinderopvang*, *Bibliotheek op school* in primair en voortgezet onderwijs) en de realisatie van strategische leesbevorderingsnetwerken op landelijk, provinciaal en lokaal niveau.

1.2 NETWERK EN SAMENWERKING

Stichting Lezen werkt aan een strategische leesbevorderingsaanpak, gericht op een zo effectief mogelijke realisering van de doorgaande leeslijn. In 2013 is sterk ingezet op het verbinden van taal-, lees- en leesbevorderingsbeleid. Stichting Lezen heeft met diverse directies van het ministerie van ocw die hierbij betrokken zijn, besprekingen gehad om leesbevordering, onderwijs en ouders meer in samenhang te bekijken: de directies Media, Letteren&Bibliotheken, Kennis, Primair Onderwijs (Ouders en School samen) en Beroeps- en Volwasseneneducatie en Emancipatie. Dit resulteerde in diverse kennisuitwisselingsbijeenkomsten en in concrete beleidsvoornemens. Zo heeft staatssecretaris Dekker in zijn beleid de rol van ouders in de leesopvoeding centraal gesteld door in zijn beleidsbrief met betrekking tot ouderbetrokkenheid via school (juli 2013) lezen als een van de twee thema's te benoemen. Ook bij de totstandkoming van de Leescoalitiecampagne *Vaders Voor Lezen* waren diverse directies betrokken.

Kunst van Lezen

Het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen is geïnitieerd door het ministerie van ocw. Het wordt in gezamenlijkheid tussen Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (sioB) uitgevoerd. Stichting Lezen is penvoerder. Kunst van Lezen bestaat uit drie onderdelen:

- Strategische leesbevorderingsnetwerken.
- *BoekStart voor baby's* en *BoekStart in de kinderopvang*.
- De Bibliotheek *op school* Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs.

Bovenstaande programmaonderdelen komen regelmatig in bondige vorm terug in dit jaarverslag als onderdeel van de werkzaamheden van Stichting Lezen. Waar relevant wordt Kunst van Lezen aangeduid als (KvL). Voor een uitgebreide toelichting op de programma-onderdelen en de algemene aansturing van het programma, zie bijlage 1 (kunstvanlezen.nl).

Leescoalitie

In 2013 is intensief gewerkt aan versterking van de samenwerking tussen diverse bij landelijke leesbevordering betrokken organisaties in het veld. In december 2012 is de Leescoalitie opgericht. In deze coalitie werken de landelijke organisaties op het gebied van leesbevordering (Stichting Lezen, Stichting Lezen & Schrijven en het sioB) en promotie (Stichting CPNB) samen om het lezen in den brede te stimuleren. Eind 2013 heeft de Vereniging van Openbare Bibliotheken zich bij de Leescoalitie aangesloten. De directeur van Stichting Lezen is voorzitter van de Leescoalitie. De eerste gezamenlijke activiteit was het *Jaar van het Voorlezen 2013*. In december 2013 vond de aftrap plaats van de tweede gezamenlijke campagne *Vaders Voor Lezen 2014/2015*.

Strategische samenwerking

Er vonden diverse op samenwerking en kennisdeling gerichte gesprekken plaats met de Onderwijsinspectie, de vo-Raad en onderwijsondersteunende organisaties als SLO, Expertisecentrum Nederlands, CED-groep, Steunpunt Taal- en rekenen, CINOP, PO-raad, MO-groep, VNG, KBb, Boekenbon, GAU (WU) en de KVB.

Friesland

Voor het versterken van de Friese taal- en leescultuur werkt Stichting Lezen samen met het Platform Lêsbefoarding Fryslân (PLF). In 2013 is gewerkt aan inhoudelijke aansluiting van Friese leesbevordering bij het landelijke leesbevorderingsbeleid.

Internationale samenwerking EU READ

Binnen het Europees Platform Leesbevordering EUREAD krijgt de internationale samenwerking hechtere vorm. Het platform ontwikkelt zich steeds meer van informatie-uitwisselingsplatform tot een lobby-organisatie en platform voor internationale kennisdeling en kennisontwikkeling.

Alle EUREAD-leden waren in 2013 betrokken bij het maken van een voorstel voor een Europees netwerk van organisaties die zich bezighouden met geletterdheid, Elinet, waarin tachtig organisaties op het gebied van laaggeletterdheid, leesbevordering, wetenschap, bibliotheken en onderwijs uit 28 landen zijn vertegenwoordigd.

Dit voorstel is in januari 2014 door de EU gehonoreerd.

Kinderboekenambassadeur

De Kinderboekenambassadeur is een initiatief van Stichting Lezen en het Nederlands Letterenfonds, in samenwerking met de CPNB en SSS. Op het jaarlijks congres van Stichting Lezen, Lezen Centraal in maart 2013, is Jacques Vriens door de directeur van het Letterenfonds geïnstalleerd als kinderboekenambassadeur. Vriens brengt twee jaar lang het belang van (voor)lezen en kinder- en jeugdliteratuur onder de aandacht.

1.3 KENNISCENTRUM

Met de versterking van de positie van Stichting Lezen als kenniscentrum heeft het stimuleren van onderzoek naar lezen en leesgedrag prioriteit. In 2013 richtte Stichting Lezen zich op het coördineren van een landelijke onderzoeksagenda rond lezen en leesgedrag, het stimuleren van (promotie)onderzoek en het faciliteren van kortlopend (effect)onderzoek. Bijzonder Hoogleraar prof. D. Schram begeleidde diverse dissertaties aan verschillende universiteiten. In samenwerking met diverse universiteiten en hogescholen zijn onderzoeksaanvragen gedaan bij fondsen, NRO en ministeries. Stichting Lezen heeft haar contacten met hogescholen en relevante lectoraten aangehaald. Daarnaast zijn onderzoeksresultaten vertaald naar leesbevorderingsbeleid en naar praktisch bruikbare adviezen om leesbevordering in de praktijk gestalte te geven.

Om het kenniscentrum de komende jaren verder uit te breiden en stevig te verankeren is in 2013 strategisch advies gevraagd op drie terreinen:

- Hoe het belang van lezen en de noodzaak van leesbevordering blijvend op de (politieke) agenda te houden.
- Het ontwikkelen van een kader om leesbevorderingsprojecten te kunnen evalueren en het effect van deze projecten in kaart te brengen.
- Een strategisch communicatieplan waarin ook de inzet van sociale media is meegenomen.

De adviezen worden in de komende periode verder uitgewerkt.

Bijzondere leerstoel

De aanstelling van Bijzonder Hoogleraar Leesgedrag prof. dr. D. Schram aan de vu eindigt eind 2014. In 2013 heeft het bestuur zich gebogen over het profiel van een mogelijke opvolger. Daarnaast – en in relatie daarmee – heeft het bestuur mogelijkheden verkend tot het instellen van een tweede Bijzondere Leerstoel rond lezen en digitalisering. In 2014 zal hieraan vervolg worden gegeven.

Kennisdeling en informatie-uitwisseling

Ook het toegankelijk maken van resultaten van onderzoek had hoge prioriteit.

De website leesmonitor.nu vervult hierin inmiddels een essentiële rol. De website vertaalt onderzoeksresultaten over lezen, leesbevordering en literatuureducatie naar een breed publiek. Met meer dan 40.000 bezoekers is het aantal mensen dat de website in 2013 raadpleegde bijna verdubbeld.

Samenwerking met het boekenvak binnen Stichting Marktonderzoek Boekenvak, met de directie Kennis van ocw, onderzoeksafdelingen van culturele- en onderwijsorganisaties krijgt steeds meer vorm. In 2013 organiseerde Stichting Lezen diverse expert-bijeenkomsten, onder meer over digitalisering, (vrij) lezen in vmbo en mbo en neuro-wetenschappelijke inzichten over kunst- en literatuureducatie.

Jubileum

Het vijftienvijftigjarig jubileum van Stichting Lezen in 2013 was aanleiding voor een bijzonder jubileumcongres met de titel *Lezen, een cadeau voor het leven*. De Nederlandsche Bank fungeerde op 20 november als locatie, waarmee de waarde van lezen en de betekenis van leesbevordering als investering nog eens extra werden onderstreept. Keynote speaker Stephen Krashen, emeritus hoogleraar Education aan de University of Southern California, benadrukte de betekenis van vrij lezen voor taalverwerving en onderwijs. Diverse gasten spraken over de rol die lezen in hun leven speelt. De presentatie van het symposium was in handen van Mieke van der Weij. Het jubileum werd door 200 mensen bezocht.

1.4 DOELGROEPEN

In 2013 is binnen de doelgroepen veel aandacht besteed aan structurele inbedding van leesbevordering in de instellingen en het bevorderen van deskundigheid van professionals.

Deskundigheidsbevordering

Lang niet alle pedagogisch medewerkers en docenten hebben voldoende inzicht in de ontwikkeling van leesmotivatie en het opbouwen van literaire competentie. Ook niet alle bibliotheekmedewerkers hebben voldoende actuele kennis als ze binnen kinderopvang en onderwijs aan de slag gaan. In 2013 is hard aan de versterking van de competentie van intermediairs gewerkt.

Projecten

Met ingang van de huidige cultuurplanperiode heeft Stichting Lezen het beleid rond

projectaanvragen gewijzigd. Structureel beleid, randvoorwaarden en succesfactoren zijn ook meer sturend in leesbevorderingsprojecten. Organisaties kunnen via de vernieuwde website digitaal een aanvraag indienen. Projectaanvragen worden in vier rondes besproken. Stichting Lezen baseerde toekenningen van projectbijdragen in 2013 op het Meerjarenbeleidsplan 2013-2016, de jaarlijkse toelichting op het bestedingsplan en de criteria voor projectaanvragen. Evenals voorgaande jaren werden in 2013 tal van activiteiten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie gestimuleerd en ondersteund. In totaal zijn er in 2013 37 projectaanvragen ingediend, waarvan er 22 zijn gehonoreerd. Ten opzichte van 2012 zijn er ruim de helft minder aanvragen geweest. Dit is het resultaat van concreter sturen op de projectaanvragen.

0-6 jaar

Voor de doelgroep voor- en vroegschool is *De Nationale Voorleesdagen* het vlaggenschipproject waaraan vele honderden kinderdagverblijven, basisscholen en bibliotheken deelnemen. In het kader van Kunst van Lezen is *BoekStart* verder uitgerold. In totaal doet eind 2013 99% van de 160 basisbibliotheken hieraan mee. Het project wordt volwassen en heeft inmiddels een grote bekendheid. Daarnaast is *BoekStart in de kinderopvang*, dat als doel heeft met behulp van de Bibliotheek het voorleesklimaat in kinderopvang en peuterspeelzalen te versterken, verder doorontwikkeld. Inmiddels doen 76 basisbibliotheken hieraan mee (47%) en werden in totaal 600 kinderopvanginstellingen en peuterspeelzalen bereikt.

6-12 jaar

Voor de basisschoolleeftijd blijft *De Nationale Voorleeswedstrijd*, met een jaarlijks geregistreerd bereik van circa 80.000 kinderen, een niet weg te denken en belangrijk project voor de doelgroep 6-12 jaar. In 2013 heeft meer dan 50% van de basisscholen in Nederland meegedaan, een record.

Het ingezette beleid, gericht op het scheppen van optimale condities voor structurele leesbevordering binnen de school, werpt zijn vruchten af: inmiddels zijn er bijna 3.000 jaarplannen via de website leesplan.nl opgesteld en is er op 73% van de basisscholen een leescoördinator actief.

Daarnaast is er veel energie gestoken in het stimuleren van structurele samenwerking tussen bibliotheek en basisschool via het uit Kunst van Lezen voortgekomen project de Bibliotheek *op school* PO. Eind 2013 mochten 1.706 scholen zich een Bibliotheek *op school*-school noemen. De *Monitor de Bibliotheek op school* is in 2012 ontwikkeld om de leesmotivatie van kinderen in kaart te brengen en het leesbevorderingsbeleid op scholen te evalueren. In 2013 deden 30.000 leerlingen, 3.000 leerkrachten en 300 leesconsulenten (bibliotheekmedewerkers) mee aan de monitor.

Pabo

Ook het beleid gericht op leesbevordering op pabo's is geïntensiveerd. In 2013 is de minor *Open boek Pabo* ontwikkeld. Ook vond in het kader van Kunst van Lezen de derde voorleeswedstrijd voor Pabo-studenten plaats, waaraan 30 pabo's (70%) deelnamen.

12-18 jaar

In 2013 is vanuit Kunst van Lezen een begin gemaakt met de ontwikkeling van de Bibliotheek *op school* voor het voortgezet onderwijs; het zwaartepunt ligt bij het vmbo. In het najaar zijn pilots gestart op tien scholen. Voor de doelgroep voortgezet onderwijs bestaat een aantal jaarlijks doorlopende landelijke leesbevorderingsprojecten: *de Jonge Jury*, *De Inktaap*, *Read2Me!* en *De Weddenschap*. De *Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs*, waartoe Stichting Lezen samen met het Nederlands Letterenfonds het initiatief genomen heeft, is inmiddels overgenomen door Stichting CPNB.

In 2013 is voor de eerste keer de *Poëzieweek*, als vervolg op *Gedichtendag*, van start gegaan. Naast vele andere organisaties was Stichting Lezen betrokken bij de ontwikkeling van de literair educatieve elementen van de campagne en organiseerde een door het SNS Reaalfonds gesteunde poëzietournee naar meer dan 10 scholen voor voortgezet onderwijs.

1.5 FINANCIËEL

Eind 2012 verleende het ministerie van ocw in het kader van de Cultuurnota subsidie aan Stichting Lezen voor de jaren 2013-2016 op grond van het meerjarenbeleidsplan 2013-2016 *Samen werken aan een sterke leescultuur* en het advies van de Raad voor Cultuur. De subsidie bedroeg in 2013 € 1.866.516,-. Dat betekent voor 2013 een subsidievermindering van 18% ten opzichte van de voorafgaande periode. Stichting Lezen heeft dit opgevangen door het personeelsbestand kritisch te bekijken, de in 2011 vertrokken adjunct-directeur niet te vervangen, een aantal activiteiten (zoals de organisatie van congressen en expertmeetings) in huis te organiseren, met uitvoerende organisaties afspraken te maken over afbouw van het budget en door via samenwerking met andere partners kostenefficiënter te werken. Tevens is ingezet op het verwerven van additionele middelen.

Naast de meerjarige instellingssubsidie voor Stichting Lezen werd een bedrag van € 138.957,- aan frictiekostenvergoeding toegekend voor 2013.

Voor 2013 kende het ministerie van ocw aan Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken gezamenlijk € 2.850.000 toe voor de uitvoering van het *Actieplan Kunst van Lezen 2012-2015*. Stichting Lezen is penvoerder en verzorgt de financiële administratie van het programma.

In 2013 verwierf Stichting Lezen additioneel projectbijdragen voor het *Jaar van het Voorlezen 2013*, voor de Leescoalitiecampagne *Vaders Voor Lezen* die in december 2013 van start ging en van Stichting Kinderpostzegels voor het project *Lezen is leuk!*.

2 | Onderzoek en kenniscentrum

Onderzoek naar leesbevordering en literatuureducatie heeft voor Stichting Lezen hoge prioriteit. Naast het coördineren van een landelijke onderzoeksagenda rond lezen en leesgedrag, het stimuleren van (promotie)onderzoek en het mogelijk maken van kortlopend onderzoek, ziet Stichting Lezen het als haar taak om resultaten van onderzoek toegankelijk te maken voor een breder publiek. Inzichten uit onderzoek vormen de basis voor leesbevorderingsbeleid. Door middel van publicaties, congressen en de website worden die inzichten actief bekend gemaakt.

Onderzoeksagenda

In de onderzoeksagenda voor de periode 2013-2016 staan de volgende aandachtsgebieden centraal

- lees- en taalvaardigheid als voorwaarden voor leesbevordering
- leesplezier als sleutel voor een positieve leesmotivatie
- opbrengsten van (literair) lezen
- literaire competentie
- digitalisering
- multimediale geletterdheid

In 2013 heeft divers overleg plaatsgevonden met verschillende universiteiten, lectoraten, onderzoeksbureaus en andere landelijke kenniscentra. Dit heeft geresulteerd in verschillende onderzoeksaanvragen, onderzoeken, publicaties en expertbijeenkomsten.

2.1 LEERSTOEL LEESGEDRAG

Op het gebied van onderwijs verzorgde prof. dr. D. Schram, vanwege Stichting Lezen bijzonder hoogleraar leesgedrag aan de vu, de collegereeks *Literaire socialisatie* in de masteropleiding *Literaire vorming en het literaire veld*. De cursus trok vooral studenten van buiten de Vrije Universiteit, waaruit de belangstelling voor de toegepaste literatuurwetenschap blijkt. Daarnaast begeleidde hij stages en scripties op dat gebied. In de faculteit der letteren van de vu begon een nieuwe bacheloropleiding *Literatuur en Samenleving*; voor deze opleiding is de band met Stichting Lezen belangrijk.

Naar aanleiding van het wetenschappelijk congres *De aarzelende lezer over de streep* van november 2012, verscheen onder zijn redactie een gelijknamige publicatie in de Stichting Lezen Eburon-reeks met artikelen op het gebied van taal- en leesbevordering. Daarnaast publiceerde Schram artikelen en verzorgde hij voordrachten. Onder zijn begeleiding werd een dissertatie over literatuuronderwijs op de basisschool voltooid. Contacten met nieuwe promovendi zijn gelegd. Ook is hij betrokken bij onderzoeksprojecten, zoals bijvoorbeeld dat van het Deltion College (Zwolle) over vrij lezen op het mbo. De onderzoeksaanvraag *The impact of digital media on reading and interpreting digital texts* is in 2013 voorbereid en wordt bij de Nederlandse Organisatie voor Weten-

schappelijk Onderzoek (nwo) ingediend. Met prof. F. Haanstra, bijzonder hoogleraar vanwege het Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA), organiseerde hij een expertmeeting over literatuur- en kunsteducatie en het brein. Daarmee werd een bestaand samenwerkingsinitiatief tussen beide instellingen nieuw leven ingeblazen. De aanstelling van bijzonder hoogleraar Leesgedrag prof.

D. Schram aan de vu eindigt eind 2014. In 2013 heeft het bestuur zich gebogen over het profiel van een mogelijke opvolger. Daarnaast – en in relatie daarmee – heeft het bestuur mogelijkheden verkend tot het instellen van een tweede bijzondere leerstoel rond lezen en digitalisering. In 2014 zal hieraan vervolg worden gegeven.

2.2 ONDERZOEKSAANVRAGEN

Stichting Lezen is in 2013 betrokken geweest bij de volgende onderzoeksaanvragen.

In samenwerking met dr. F. Hakemulder, universiteit Utrecht, is bij nwo (onderdeel Geesteswetenschappen, vrije competitie) het projectvoorstel *Uses of Literary Narrative Fiction in Social Contexts: Changes in Self and Social Perceptions* ingediend en gehonoreerd. Het onderzoek gaat in 2014 van start.

Dr. E. van Koeven, leerkring geletterdheid en schoolsucces Hogeschool Windesheim, heeft samen met Stichting Lezen en enkele mbo-instellingen bij het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) de aanvraag *Lezen in het mbo* ingediend. De definitieve uitslag van deze *call* wordt in april 2014 verwacht.

Het Centrum Brein & Leren, LEARN! onder leiding van prof. dr. J. Jolles (Universiteitshoogleraar aan de vu) heeft samen met Stichting Lezen een aanvraag ingediend bij een privaat fonds om kennis van leesbevordering te verbinden met neurologische kennis: *Lezen is goed voor brein en ontplooiing! Een ontwikkelproject naar publieksvoorlichting en attitudeverandering*. Disseminatie van onderzoeksresultaten staan in dit project centraal.

Voortbordurend op het onderzoek naar leesgesprekken in het vmbo, heeft dr. J. Thijms van het IWAL samen met Stichting Lezen een aanvraag gedaan bij een fonds voor de verdere ontwikkeling van een evidence based aanpak om leesplezier en leesbegrip bij vmbo leerlingen te verbeteren. Deze aanvraag is gehonoreerd en het project wordt in februari 2014 gestart onder de naam *#BOOK: Een vernieuwende leestraining voor adolescenten op het vmbo ter bevordering van de leescultuur vanuit het persoonlijk belang van boeken*.

Hoewel het in 2012 aangevraagde onderzoeksproject *Next Level of Narrative* in samenwerking met het Huygens Instituut als *zeer goed* werd beoordeeld, is deze onderzoeksaanvraag afgewezen op grond van prioritering en beperkte financiële ruimte.

In totaal zijn bij deze *call* van de creatieve industrie slechts 19 van de 95 aanvragen gehonoreerd.

2.3 ONDERZOEKSPROJECTEN

Afgeronde onderzoeken in 2013

Een vroege start met boeken (KvL)

Vierjarig onderzoek naar de effecten van het leesbevorderingsprogramma *BoekStart* door promovenda H. v.den Berg, onder begeleiding van prof. dr. A. Bus, Universiteit Leiden. Voor dit onderzoek heeft het ministerie van ocw in 2011 een aparte subsidie toegekend.

De resultaten van het onderzoek zijn positief. Uit het onderzoek blijkt dat kinderen van ouders die het *BoekStart* koffertje hebben opgehaald significant meer worden voorgelezen in de eerste twee jaar van hun leven. Dit heeft een positieve invloed op de taalontwikkeling. De ouders van de *BoekStart* kinderen kennen iets meer boekjes voor baby's en peuters. En *BoekStart* beïnvloedt positief hoe ouders aankijken tegen voorlezen aan heel jonge kinderen en de frequentie waarmee ze voorlezen.

Onder invloed van *BoekStart* is het aantal bibliotheekleden de afgelopen jaren flink gestegen: sinds het begin van *BoekStart* vijf jaar geleden zijn ruim 200.000 koffertjes verspreid. In 2013 zijn circa 50.000 nieuwe babyleden vanwege *BoekStart* lid geworden van de Bibliotheek. Vooral het sterk toegenomen bibliotheekbezoek is mede bepalend voor de effecten van *BoekStart*. Taalontwikkeling gaat vooruit onder invloed van *BoekStart* als ouders niet alleen het koffertje ophalen, maar ook geregeld boeken lenen. Daarnaast heeft *BoekStart* een extra positief effect op 'moeilijke' kinderen. Dit zijn kinderen waarvan de ouders aangeven dat ze veel huilen tijdens dagelijkse bezigheden als eten, in bad en naar bed gaan. Deze kinderen worden zonder *BoekStart* aantoonbaar minder voorgelezen dan 'gemakkelijke' kinderen. *BoekStart* stimuleert ouders om te blijven voorlezen – ook als het kind negatieve reacties vertoont – en verkleint de kans op een achterstand in de taalontwikkeling. Met *BoekStart* scoren deze kinderen even hoog op taal als 'gemakkelijke' kinderen. *BoekStart* lijkt dus een cruciale conditie als interacties tussen ouders en kinderen een problematisch verloop hebben en ouders voorlezen daarom liever uitstellen.

'Het besmet kinderen met het lezen-is-leuk-virus!' Leerkrachten over de opbrengsten van De Nationale Voorleeswedstrijd

Ter gelegenheid van het twintigjarig jubileum van *De Nationale Voorleeswedstrijd* is aan basisscholen gevraagd naar redenen om mee te doen aan *De Nationale Voorleeswedstrijd*, en of en hoe de wedstrijd het leesklimaat op school stimuleert. Deelnemende basisscholen blijken typische leesscholen te zijn, die in het curriculum structureel ruimte maken voor voorlezen, vrij lezen en praten over boeken. Deelname aan de wedstrijd kost niet veel tijd en levert veel op, aldus de leerkrachten. Een goede reden voor andere scholen om ook aan de slag te gaan met een voorleeswedstrijd.

Leesbeleving van kinderen en jongeren

Stichting Lezen heeft Onderzoeksbureau SARV de opdracht gegeven om de leesbelevingswereld van kinderen en jongeren in kaart te brengen. Het onderzoek werd uitgevoerd met focusgroepen van kinderen uit groep 5/6 en groep 7/8 basisschool, brugklas en de 3e klas van het voortgezet onderwijs, met verschillend opleidingsniveau. Uit het

onderzoek blijkt dat eenmaal in groep 8 de volgende kentering optreedt: een dalende belangstelling voor het lezen van boeken en een toenemend sociaal verkeer, opgestuwd door de social media. Waar kinderen in groep 8 nog positief staan ten opzichte van lezen, neemt dit in de brugklas razendsnel af. Deze daling zet zich voort in de derde klas. De onderzoekers bevelen aan om vooral in de brugklas in te zetten op het vasthouden van en aansluiten bij de positieve leeservaringen uit het basisonderwijs om zo een kentering teweeg te brengen.

HTNO po

Het jaarlijkse literatuuronderzoek naar publicaties over het Taalvak Nederlands voor het basisonderwijs is een samenwerkingsverband tussen de Nederlandse Taalunie, Stichting Lezen en Universiteit Gent. Het onderzoek wordt uitgevoerd door dr. J. van Braak en prof. dr. H. van Keer aan de Vakgroep Onderwijskunde aan de Universiteit van Gent. In totaal zijn 38 onderzoekspublicaties beschreven, waarvan 28 over lees- en literatuuronderwijs. De beschrijvingen zijn via de website van de Nederlandse Taalunie te doorzoeken: <http://taalunieversum.org/inhoud/onderzoek/maak-kennis-met-htno>. Leesmonitor.nu, de onderzoekswebsite van Stichting Lezen, vermeldt de belangrijkste uitkomsten en verwijst door naar de Taalunie. In 2013 is HTNO bijna 97.000 keer bezocht. Er werden ruim 75.000 unieke paginaweergaven geregistreerd.

HTNO vo

Het jaarlijkse literatuuronderzoek naar publicaties over het Taalvak Nederlands voor het voortgezet onderwijs loopt al verschillende jaren en was in 2013 een samenwerkingsverband tussen de Nederlandse Taalunie, de Universiteit van Amsterdam (ILO) en Stichting Lezen. De opzet is hetzelfde als beschreven bij HTNO po. In totaal zijn 28 publicaties beschreven, waarvan 12 over lees- en literatuuronderwijs.

Verdiepende analyse van de voorleespeiling

In het kader van het *Jaar van het Voorlezen* heeft onderzoeksbureau Intomart GfK in opdracht van Stichting Lezen Nederland en Stichting Lezen Vlaanderen en mede met financiële steun van de Nederlandse Taalunie het voorleesgedrag in Nederland en Vlaanderen onderzocht. EMC Cultuuronderzoeken heeft de resultaten vervolgens geanalyseerd met de Mosaic-segmentatie, die Nederlandse huishoudens opdeelt in vijftig profielen. De uitkomsten vormen een basis voor toekomstig voorleesbeleid.

Stichting Marktonderzoek Boekenvak (SMB)

Onder de vlag van de Stichting Marktonderzoek Boekenvak is Stichting Lezen elke drie maanden partner in onderzoek naar het leesgedrag van de Nederlandse bevolking. Stichting Lezen houdt hiermee de vinger aan de pols van de leescultuur. Naast twee reguliere metingen (met vragen over digitaal lezen, mediagebruik en de naamsbekendheid van leesbevorderingscampagnes) initieerde Stichting Lezen een themameting naar de leeswereld van 13- tot 25-jarigen. In combinatie met de themameting uit 2012 naar de leeswereld van 7- tot 15-jarigen (beschreven in het onderzoeksrapport *Van woordjes naar wereldliteratuur*) ontstaat zo een volledig beeld van de doorlopende leeslijn van kinderen en jongeren. Van een themameting uit 2012 naar lezen in het digitale tijdperk verscheen een verdiepende analyse (*Digitaal lezen – wie doen het al?*).

Daarin worden het leesproces en de leesbeleving via e-reader, tablet en laptop met elkaar vergeleken. De regie over SMB is in handen van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KvB). De uitvoering ligt bij marktonderzoekbureau Intomart GfK. Naast Stichting Lezen zijn de Groep Algemene Uitgevers (GAU), de Koninklijke Nederlandse Boekverkoopbond (KBb), het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) en de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) partner in het SMB-onderzoek.

#Book

Dit project is gefinancierd door Stichting Lezen en Stichting Onderwijs Steunfonds. Het bevat de ontwikkeling van een Nederlandse versie van een Amerikaanse training, het uitvoeren van een pilot van de training, het evalueren van de effecten, en het opleveren van een trainingsprotocol. De training is gericht op het bevorderen van de leesattitude en -motivatie, van het leesbegrip, en op sociaal-emotioneel leren. De ontwikkelde training is uitgevoerd op een aantal vmbo-scholen in de regio Amsterdam. Het betrof hierbij leerlingen in de eerste en tweede klas. In totaal 90 leerlingen werden (random) toegewezen aan een trainingsgroep dan wel een controlegroep. De trainingsgroep kreeg in groepjes van 5 tot 7 leerlingen wekelijks in een lesuur de #Book training, terwijl de controlegroep in dezelfde tijd de gebruikelijke les Nederlands volgde. De training werd gedurende een (korte) periode van 4 maanden uitgevoerd. Aan het begin en het eind van de trainingsperiode werden alle kinderen getest op begrijpend lezen, leesattitude, leesmotivatie, en zelfbeeld. Uit de resultaten komt naar voren dat de leerlingen die de training gevolgd hebben significant beter presteren op leesbegrip, een significant positievere leesattitude bezitten en een significant positiever zelfbeeld hebben dan hun leeftijdsgenoten uit de controlegroep. Bovendien bleek de training bij jongens en meisjes even effectief.

Monitor Bibliotheek op school (KvL)

De monitor inventariseert of de Bibliotheek en de school erin slagen leerlingen daadwerkelijk meer te laten lezen. De monitor bestaat uit digitale vragenlijsten voor leerlingen van de groepen 4-8, voor leerkrachten en voor leesmediaconsulenten. De uitkomsten geven richting om de samenwerking tussen school en bibliotheek te optimaliseren wat betreft het leen- en leesgedrag en de leesmotivatie van leerlingen, en het leesbevorderende gedrag van leerkrachten. Op basis van de resultaten van de monitor maken school en bibliotheek afspraken over de invulling van het leesbevorderingsbeleid. Na een jaar wordt een voortgangsmeting uitgevoerd. Zo nodig worden nieuwe afspraken gemaakt. Een analyse van de landelijke uitkomsten zijn gepubliceerd in *Lezen meten – een basis voor beleid*, geschreven door K. Broekhof en M. Broek van Sardes.

Lopend onderzoek

De causale rol van BoekStart in vroege taal- en leesontwikkeling (2012-2014) (KvL)

In aanvulling op het in 2013 afgeronde kwantitatieve onderzoekproject *Een vroege start met boeken* wordt dit onderzoek uitgevoerd door H. van den Berg onder supervisie van

prof. dr. A. Bus, Universiteit Leiden. In een experimenteel onderzoek wordt getest of *BoekStart* effect heeft op de voorleesfrequentie van ouders met een doorsnee opleidingsachtergrond en of een hogere voorleesfrequentie resulteert in een snellere cognitieve ontwikkeling van baby's. Bij 64 gezinnen worden thuisobservaties uitgevoerd. Tijdens de observaties wordt gebruik gemaakt van LENA (Language environment analysis system). Aan de hand van gegevens verzameld met LENA apparatuur, wordt een schatting gemaakt van het aantal woorden dat ouders en kinderen met elkaar uitwisselen gedurende een dag, hoe vaak een kind binnen vijf seconden op de ouder reageert en hoeveel minuten er worden besteed aan kijken naar of spelen met elektronische apparatuur. Resultaten zullen eind 2014 beschikbaar komen.

Effecten Bibliotheek op school (2012-2015) (KvL)

In opdracht van Kunst van Lezen voert promovendus T. Nielen onder supervisie van prof. dr. A. Bus onderzoek uit naar de effecten van Bibliotheek op school. De eerste resultaten van dit onderzoek zijn beschreven in een artikel in *'De aarzelende lezer over de streep'* (Stichting Lezen Eburon-reeks, red. prof. dr. D. Schram, 2013). Diverse artikelen zijn in voorbereiding. Het onderzoek is in mei 2013 gepresenteerd op een bijeenkomst over onderzoeksprojecten in het kader van Kunst van Lezen op het ministerie van ocw en op een symposium tijdens de European Conference on Educational Research.

Invloed van feedback op de leesmotivatie in groep 7

Experiment waarbij wordt gekeken of computergestuurde feedback in digitale boeken een positief effect heeft op de leesmotivatie. Het onderzoek wordt uitgevoerd door T. Nielen onder begeleiding van prof. dr. A. Bus. Voorlopige resultaten zijn in september 2013 gepresenteerd op de *Expertmeeting brein, kunst en educatie*, georganiseerd door Stichting Lezen en het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst.

Oosterwijs (2012- 2015)

Onderzoek naar de effectiviteit van de integratie van bibliotheekvoorzieningen in het basisonderwijs ter bestrijding van taal- en leesvaardigheidsachterstanden in een multiculturele setting. Het onderzoek wordt uitgevoerd door E. Kleijnen onder begeleiding van prof. F. Huysmans (Universiteit van Amsterdam) en prof. E. Elbers (universiteit Utrecht). De dataverzameling heeft plaatsgevonden over de schooljaren 2011/'12 - 2013/'14. Voorlopige resultaten zijn gepresenteerd tijdens de IRSL conferentie (zie congressen), en de ISED Researchdagen. Een eerste artikel is in voorbereiding. Een publicatie over het succes van de Bibliotheek op school is verschenen in het internationale tijdschrift Emerald Insight (www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=17092971&ini=aob).

Jaarpeiling BoekStart en de Bibliotheek op school (2013-2014) (KvL)

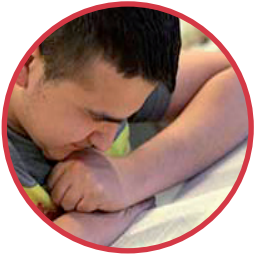
De jaarpeiling is een jaarlijkse meting om de samenwerking tussen Bibliotheken en hun samenwerkingspartners (consultatiebureaus, kinderopvang en primair onderwijs) in kaart te brengen. Zowel voor *BoekStart* als de Bibliotheek op school wordt op basis van de respons een landelijk rapport samengesteld. Daarnaast wordt voor de Bibliotheek op school een individueel rapport geleverd waarin de resultaten van de Bibliotheek

worden vergeleken met de provinciale en landelijke gemiddelden. Behalve voor de Bibliotheeksector leveren deze rapporten cruciale informatie op voor strategisch beleid op het terrein van leeseducatie. Resultaten worden in 2014 verwacht.

Leesproces van vmbo-leerlingen (2011- 2014)

Promotieonderzoek van G. Silfhout, onder supervisie van prof. T. Sanders naar het leesproces van vmbo-leerlingen. In 2013 is het laatste experiment van dit onderzoek afgenomen, waarbij het effect van tekstgenre op het leesproces en tekstbegrip is onderzocht. Een belangrijk praktijkadvies dat uit dit onderzoek voortvloeit: maak teksten niet leuker door er een soort verhalen van te maken, want dat leidt niet tot beter tekstbegrip, niet tot meer waardering en niet tot goede integratie van informatie.

Wetenschappelijke artikelen met onderzoeksresultaten zijn ingediend bij diverse vooraanstaande tijdschriften. Tussentijdse resultaten zijn beschreven in de volgende vaktijdschriften: *Didactief*, *Levende Talen Tijdschrift*, *De Cascade* en op kennislink.nl. Daarnaast zijn onderzoeksresultaten gepresenteerd op diverse binnen- en buitenlandse congressen, zoals bij CITO, Lerarencongres 2013, Studiedag APS, Onderwijs-Research Dagen.

Vrij lezen in het mbo (2012-2014)

Onderzoek naar het effect van vrij lezen voor mbo niveau 1 leerlingen op Deltion College door Hogeschool Windesheim, lectoraat Pedagogische Kwaliteit.

Het project is gepresenteerd op de expertmeetings *Lezen in het (v)mbo* en *Vrij lezen in het mbo*, die door Stichting Lezen zijn georganiseerd en op de conferentie Het Schoolvak Nederlands. Tevens is er een film van dit project gemaakt. Ook is er een samenwerkingsverband ontstaan met de opleiding Journalistiek, waarbij studenten hun eigen levensverhaal schrijven.

Eindresultaten worden eind 2014 verwacht.

Onderzoek naar Leesmotivatie (2013-2014)

Leesmotivatie is de belangrijkste voorspeller van leesgedrag. Een recent grootschalig onderzoek naar leesmotivatie van kinderen en jongeren ontbreekt. De huidige beschikbare cijfers zijn achterhaald of spreken elkaar tegen. Het onderzoek van Tellegen in *Waarom is lezen plezierig?* (2002) biedt een goed instrument. In 2013 is een onderzoeksgroep ingesteld die het werk van Tellegen zal aanvullen met de nieuwste inzichten. Het onderzoek moet meer zicht geven op de vraag waarom kinderen van 8-16 jaar wel (of niet) lezen, welke emoties ze ervaren tijdens en na het lezen en welke leesbelemmeringen optreden. Het verplicht lezen voor school zal vergeleken worden met het lezen in de vrije tijd. Ook worden leesmotivaties vergeleken met motivaties voor het gebruik van andere media.

Resultaten worden in de loop van 2014 verwacht.

Voorleespeiling (2013-2014)

Het *Jaar van het Voorlezen* is behalve een bewustwordingscampagne ook een (voor)-leesbevorderingscampagne, die gebaat is bij een grondige kennis van de stand van zaken over (voor)lezen. Daartoe hebben Stichting Lezen Nederland en Stichting Lezen Vlaanderen de Nederlandse Taalunie gevraagd om een financiële bijdrage te leveren

aan een onderzoek naar de stand van zaken met betrekking tot voorlezen en opvattingen over voorlezen in Nederland en Vlaanderen.

Het onderzoek bevat zowel een o- als een 1-meting. Gegevens uit de o-meting zijn tijdens het *Jaar van het Voorlezen* gebruikt om het belang van voorlezen bij evenementen te ondersteunen. Uit de o-meting blijkt dat de meeste mensen een positief beeld hebben over voorlezen. Zeker de mensen die voorlezen aan kinderen vinden dat leuk om te doen en vinden het daarnaast ook nuttig. Maar ook een deel van de mensen die niet voorlezen, vindt voorlezen leuk. Driekwart van de niet-voorlezers vindt voorlezen daarnaast nuttig. Voorlezen is onder andere goed voor het taalgevoel, het vergroot de woordenschat en het prikkelt de fantasie. Zowel voorlezers als niet-voorlezers zijn het daar overwegend mee eens. In 2014 zal de 1-meting worden uitgevoerd. Resultaten uit de 1-meting zullen worden ingezet om het *Jaar van het Voorlezen* te evalueren en aanbevelingen te doen voor gericht voorleesbeleid.

2.4 ONDERZOEKSPUBLICATIES

Stichting Lezen reeks

Deze publicaties zijn vrij beschikbaar en als pdf te downloaden via <http://lezen.nl/over-stichting-lezen/publicaties>

Het besmet kinderen met het lezen-is-leuk-virus!, N. Bakker, Stichting Lezen

Verslag van een onderzoek onder leerkrachten van basisscholen die deelnemen aan *De Nationale Voorleeswedstrijd*. Gevraagd is naar motivatie om deel te nemen en wat er op school aan extra leesactiviteiten gebeurt. Basisscholen die deelnemen aan *De Nationale Voorleeswedstrijd* blijken echte leesscholen te zijn, er wordt structureel tijd vrij gemaakt voor leesactiviteiten. Deelnemen aan de wedstrijd kost niet veel tijd en levert wel veel op.

Stimuleren van leesbevordering op de BSO, TNS/ Nipo

In deze rapportage is de stand van zaken rondom lezen en voorlezen in de buitenschoolse opvang (BSO) beschreven. De rapportage geeft inzicht in de huidige situatie en tevens een antwoord op de vraag wat de mogelijkheden zijn om lezen en voorlezen te stimuleren op de BSO.

Avi gaat digitaal: beginnende lezers oefenen op de tablet, prof. A. Bus, Universiteit Leiden

Prentenboeken worden in toenemende mate gedigitaliseerd, in het verlengde hiervan ligt het digitaal verrijken van boekjes voor beginnende lezers. Op www.leesdas.nl worden gedigitaliseerde avi-boekjes aangeboden voor beginnende lezers. Dit onderzoek, uitgevoerd onder leiding van prof. A. Bus, heeft uitgewezen dat digitale varianten van avi-boekjes met gesproken tekst in combinatie met oplichtende gedrukte tekst, met en zonder voorlezers in beeld, een verrijking zijn van het leesaanbod voor beginnende lezers.

Digitaal lezen – wie doen het al? N. Bakker MA, Stichting Lezen

Uit dit onderzoek blijkt dat de e-reader van alle digitale leesapparaten de meest optimale leesbeleving biedt. Dit onderzoek naar het profiel van de e-boekenlezer en de leesbeleving van e-reader, tablet en laptop betreft een verdiepende analyse van een dataset die begin 2012 is verkregen binnen de driemaandelijke peilingen van de Stichting Marktonderzoek Boekenvak, waarbij Stichting Lezen is aangesloten als partner.

Van woordjes tot wereldliteratuur, prof. F. Huijsmans (Warekennis)

Onderzoeksrapport over de leeswereld van kinderen van 7 tot 15 jaar. De kennis over de leeswereld van basis- en middelbare scholieren is gering. Het merendeel van de onderzoeken (zoals het internationale PIRLS en PISA) richt zich op kinderen op één enkele leeftijd, wat het lastig maakt om een beeld te schetsen over meerdere jaren. Om meer grip te krijgen op de veranderingen met het klimmen van de leeftijd, en ook of die tussen jongens en meisjes verschillend verlopen, hebben Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (sioB) onderzoeker Frank Huysmans opdracht gegeven voor een onderzoek naar de leeswereld van kinderen tussen de 7 en 15 jaar. Het gaat om een verdiepende analyse van een dataset die in oktober 2012 is verkregen binnen de driemaandelijke peilingen van de Stichting Marktonderzoek Boekenvak, waarin Stichting Lezen en sioB zijn aangesloten als partner. Het onderliggende rapport komt met nieuwe inzichten in de leeswereld van kinderen en beginnende pubers.

Stichting Lezen Eburon reeks

De aarzelende lezer over de streep

Deze bundel (redactie prof. dr. D. Schram) is het resultaat van het gelijknamige wetenschappelijk congres van Stichting Lezen eind 2012. De auteurs belichten in de hier gebundelde bijdragen verschillende aspecten van de leesontwikkeling van aarzelende lezers. De bijdragen bieden theoretische achtergronden en resultaten van onderzoek, en sluiten steeds af met de voor de praktijk meest relevante vraag: hoe bereik en stimuleer je de aarzelende lezer?

Deze publicatie is te bestellen via www.eburon.nl

3 | Projectbeleid

Stichting Lezen zet in op een strategische leesbevorderingsaanpak en wil in de cultuurplanperiode 2013-2016 met onderwijs-, bibliotheek-, en kinderopvanginstellingen werken aan een meer integrale, effectieve leesbevorderingsaanpak, gericht op bewustwording en gedragsverandering. Stichting Lezen heeft ervoor gekozen om meer te sturen op projectaanvragen op grond van de in het beleidsplan genoemde succesfactoren: leesomgeving (boekenaanbod, ondersteunende rol van de professional, stimulerende rol van ouders en vrienden, tijd en aandacht voor lezen), werkvormen (voorlezen, vrij lezen en boekgesprekken/boekverwerking) en differentiatie. Het financieren van nieuwe 'losse' projecten is hiermee meer naar de achtergrond verschoven.

3.1 PROJECTAANVRAGEN

Op de website wordt in een stappenplan beschreven hoe instellingen een aanvraag kunnen indienen en aan welke criteria een aanvraag moet voldoen. In 2013 hebben 4 rondes plaatsgevonden waarin de aanvragen intern zijn besproken. In totaal zijn 37 projectaanvragen ingediend, waarvan er 22 zijn gehonoreerd. Ten opzichte van 2012 zijn er de helft minder aanvragen geweest. Dit is het resultaat van concreter sturen op de projectaanvragen. In hoofdstuk 8 worden de gerealiseerde projecten nader toegelicht.

3.2 VLAGGENSCHIPPROJECTEN

Naast de projectaanvragen heeft Stichting Lezen per leeftijdsgroep de regierol voor ten minste één groot, aansprekend, landelijk, jaarlijks terugkerend project. Deze projecten geven het leesbevorderingsbeleid van Stichting Lezen gestalte en geven toegang tot netwerken in diverse sectoren. De vlaggenschipprojecten van Stichting Lezen in 2013 zijn:

- *De Nationale Voorleesdagen* (2-6 jaar)
- *De Nationale Voorleeswedstrijd* (6-12 jaar)
- *De Weddenschap* (12-16 jaar)
- *De Jonge Jury* (12-16 jaar)
- *De Inktaap* (15+)

Vanuit Kunst van Lezen voert Stichting Lezen in samenwerking met het SIOB de regie over onderstaande sterke merken:

- *BoekStart* (0-4 jaar)
- *BoekStart in de kinderopvang* (0-4 jaar)
- *Bibliotheek op school po* (4-12 jaar)
- *Bibliotheek op school vo* (12-18 jaar).

4 | Communicatie

In haar communicatie ondersteunt Stichting Lezen haar hoofddoelstellingen in algemene zin: laten zien dat lezen plezierig en waardevol is en laten zien welke kennis beschikbaar is om leesbevordering effectief te maken. Daarnaast is er op specifieke doelgroepen, zoals ouders of docenten, gerichte incidentele en periodieke communicatie. Dit draagt bij aan het verkrijgen van structurele aandacht voor lezen.

4.1 BROCHURES

Kwestie van Lezen-reeks

Op de Nationale Onderwijstentoonstelling (NOT) is de *Kwestie van Lezen*-reeks geïntroduceerd. Het betreft brochures waarin relevante onderzoeksresultaten toegankelijk worden gepresenteerd voor intermediairs als leerkrachten, pedagogisch medewerkers en bibliothecarissen. De brochures bevatten achtergronden en tips. Op de NOT verschenen de eerste drie delen: *Vrij lezen op de basisschool*, *Praten over boeken op de basisschool* en *Voorlezen op de basisschool*. De reeks is een succes: er is veel vraag naar vanuit scholen en bibliotheken. Van de eerste drie delen zijn inmiddels ruim 16.450 exemplaren verspreid. In het najaar van 2013 verschenen deel 4 tot en met 6: *Voorlezen in de Kinderopvang*, *De leesomgeving* en *Voorlezen in meertalige gezinnen*, in een oplage van 12.000. De brochures zijn ook via de site in te zien en te downloaden.

Kinderboekengids

Stichting Lezen geeft via de *Kinderboekengids*, uitgegeven door CPNB, bekendheid aan twee belangrijke activiteiten rond kinderboeken: *De Nationale Voorleesdagen* en *De Nationale Voorleeswedstrijd*. De *Kinderboekengids* is in 2013 in een oplage van 20.700 verzonden naar alle basisscholen. Daarnaast is er door middel van een meehechter in het blad *Prima Onderwijs* (oplage 100.000) aandacht aan de activiteiten besteed. De boekhandelsbijlage over de kinderboekactiviteiten werd in een oplage van 1.450 verspreid en de Bibliotheekbijlage in een oplage van 1.150.

Lezen in de klas

Voor het voortgezet onderwijs is ook in 2013 de brochure *Lezen in de klas* samengesteld. Deze brochure geeft een helder beeld van wat er voor jongeren rond boeken en lezen wordt georganiseerd. Van literaire prijzen als *de Jonge Jury*, tot de *Boekenweek*. Doel van de brochure is lezen een structurele plaats te geven in het onderwijs en docenten te helpen de schaarse tijd die beschikbaar is voor lees- en literatuuronderwijs zo effectief mogelijk te benutten. De brochure, die verscheen in een oplage van 4.000, is verstuurd naar alle secties Nederlands en is uitgedeeld op bijeenkomsten en conferenties.

Calendarium

Jaarlijks stelt Stichting Lezen het *Calendarium* samen: een overzicht van activiteiten, prijzen, symposia, materialen, websites en andere initiatieven op het gebied van leesbevordering. Het *Calendarium* is gratis en wordt verspreid onder scholen, gemeenten, bibliotheken, boekhandels en andere organisaties die zich bezighouden met leesbevordering. De totale oplage van de 24ste uitgave in 2013 bedroeg 3.450. De oplage is sterk teruggebracht, aangezien een groeiend aantal organisaties de voorkeur geeft aan digitale verspreiding. De 25e uitgave van het *Calendarium* die in 2014 verschijnt, wordt gedrukt in een beperkte oplage en wordt verder beschikbaar gesteld op de website van Stichting Lezen.

Tijdschrift Lezen

Het tijdschrift *Lezen* biedt vier keer per jaar aantrekkelijk gepresenteerde informatie over lezen. *Lezen* wordt gratis verspreid onder professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie. Eind 2013 bedroeg de oplage van *Lezen* 17.000. Voor alle leeftijdsgroepen en onderwijsniveaus is er aandacht voor leesbevordering en literatuureducatie. Daarnaast is er ruimte voor de vele activiteiten en gebeurtenissen in de rijke wereld van het boek (en alle andere dragers). Om het *Jaar van het Voorlezen* in te luiden, was het eerste nummer in het verslagjaar een voorleesspecial; het laatste was een jubileumnummer, waarin onder anderen Jan Terlouw – wetenschapper, politicus, auteur maar ook eerste bestuursvoorzitter van Stichting Lezen, terugblikte en vooruitkeek: ‘over vijftig jaar zal er heus nog wel gelezen worden!’

Kunst van Lezen reeks

Deze publicaties zijn vrij beschikbaar en als pdf te downloaden via <http://www.kunstvanlezen.nl/>

BoekStart in de kinderopvang. Ervaringen uit de praktijk, dr. M. Kieft, Oberon

Deze brochure beschrijft aan de hand van voorbeelden en verhalen uit Den Haag, Goes en Nijkerk hoe een structurele en nauwe samenwerking is ontstaan tussen bibliotheek, kinderopvang en gemeente. Hun praktijkervaringen vormen een bron van informatie en inspiratie voor andere bibliotheken en kindercentra in Nederland.

Oplage: 5.000

De Bibliotheek op school in het vmbo, dr. M. Kieft, Oberon

Deze brochure beschrijft hoe zes bibliotheken en vmbo-scholen samenwerken om het lezen en leren van de leerlingen te stimuleren en te ondersteunen. Hun ervaringen vormen voor anderen een rijke bron van informatie en inspiratie. Het doel van deze brochure is dan ook dat bibliotheken en vmbo-scholen ideeën kunnen opdoen die bij hun lokale situatie passen. Allerlei onderwerpen komen aan bod, variërend van de beleidsmatige kanten van de samenwerking tot uitvoering in de onderwijspraktijk. De brochure geeft ook praktische tips en adviezen.

Oplage: 5.000

Meer lezen, beter in taal – vmbo, K. Broekhof, Sardes

Wie meer leest wordt beter in taal. Dat klinkt niet alleen logisch, het is ook echt zo. Meer lezen heeft een bewezen positief effect op woordenschat, spelling, grammatica, begrijpend lezen en schrijven. Deze brochure, beschrijft, op basis van wetenschappelijk onderzoek, hoe vrij lezen op school en vrijetijdslezen thuis bijdragen aan de taalontwikkeling van vmbo-leerlingen.

Oplage: 5.000

Lezen meten – een basis voor beleid, K. Broekhof en M. Broek, Sardes

Een analyse van de landelijke uitkomsten uit de Monitor de Bibliotheek *op school*. Uit deze analyse blijkt dat jongens minder lezen dan meisjes en dat ze lezen ook minder leuk vinden. Ook komen jongens minder vaak in de Bibliotheek. Dat zijn enkele uitkomsten van een analyse van het leesgedrag van meer dan 30.000 basisschool-leerlingen die deelnemen aan de Monitor de Bibliotheek *op school*.

Oplage: 5.000

Van leesmotivatie naar taalprestatie, K. Broekhof en N. de Pater

Handreikingen en werkvormen voor structurele leesbevordering, inclusief richtlijnen voor losse activiteiten voor leerkrachten in het basisonderwijs. De brochure is via de toolkit van Bibliotheek *op school* te raadplegen.

Oplage: 3.000

In het kader van Bibliotheek *op school* zijn in samenwerking met het SIOB ook brochures gemaakt rond informatievaardigheden/mediawijsheid. Deze brochures worden hier buiten beschouwing gelaten.

4.2 SYMPOSIA

Lezen Centraal

Het jaarlijkse symposium van Stichting Lezen, *Lezen Centraal*, was dit jaar vanzelfsprekend gewijd aan Voorlezen en had een feestelijk tintje. Het symposium, met als titel *Voorlezen vanzelfsprekend* vond plaats op 19 maart in de Stadsschouwburg Amsterdam, een tot de verbeelding sprekende locatie. De presentatie van het symposium was in handen van cabaretier Dolf Jansen. In het plenaire ochtendprogramma werd de betekenis van vroege taalverwerving voor latere taalontwikkeling verkend. Ook werden Gerda Havertong, Ruben Nicolai en Merel Westrik officieel geïnstalleerd als ambassadeurs van het *Jaar van het Voorlezen* en werd Jacques Vriens benoemd tot Kinderboekenambassadeur. In het middagdeel konden deelnemers in tal van sessies kennismaken met voorleesinitiatieven voor verschillende leeftijdsgroepen en een aantal bekende auteurs ontmoeten.

Uit de evaluatie bleek dat bezoekers het symposium met 3.8 (op een schaal van 5) hebben gewaardeerd; 268 deelnemers bezochten het congres.

Jubileumbijeenkomst

Het vijftiendertigjarige jubileum van Stichting Lezen in 2013 was aanleiding voor een bijzonder jubileumcongres met de titel *Lezen, een cadeau voor het leven*. De Nederlandse Bank stelde op 20 november haar aula beschikbaar, waarmee de waarde en betekenis van lezen nog eens extra werd onderstreept. Het programma werd geopend door Marjan Hammersma, directeur generaal Cultuur en Media van het ministerie van ocw. Stephen Krashen, emeritus hoogleraar Education aan de University of Southern California, benadrukte in zijn keynote de betekenis van vrij lezen voor taalverwerving en onderwijs. In het tweede gedeelte van de middag spraken drie bijzondere gasten over de rol die lezen in hun leven speelt: Alexander Rinnooy Kan, oud SER-voorzitter en thans universiteitshoogleraar, Jan Terlouw, auteur, oud-politicus en eerste bestuursvoorzitter van Stichting Lezen, en Simon van der Geest, auteur en Gouden Griffelwinnaar 2013. HKH Prinses Laurentien der Nederlanden, voorzitter van Stichting Lezen & Schrijven en erevoorzitter van de Vereniging van Openbare Bibliotheken, sloot het officiële programma af. De presentatie van het symposium was in handen van Mieke van der Weij. Het symposium werd door 200 genodigden bezocht.

4.3 EXPERTBIJEENKOMSTEN

Op het raakvlak van onderzoek en leesbevorderingsbeleid zijn in 2013 verschillende expertbijeenkomsten georganiseerd. Deskundigen uit wetenschap en het veld kwamen bijeen om de nieuwste inzichten op het gebied van digitalisering, vrij lezen in het vmbo en in het mbo te bespreken.

Expertmeeting *Lezen in het (v)mbo*

Op 1 februari 2013 organiseerde Stichting Lezen in samenwerking met het ITTA Kennisinstituut voor Taalontwikkeling een expertmeeting *Lezen in het (v)mbo*. De aanwezige deskundigen waren vertegenwoordigers van wetenschap, bibliotheek, onderwijs, onderwijsinspectie, opleidingen en overheid. Na de plenaire inleidingen door de inspecteur van het onderwijs, het ITTA en Stichting Lezen volgden enkele presentaties van succesvolle praktijkvoorbeelden in vmbo en mbo. Tijdens zogenaamde rondetafelgesprekken werd verder gesproken over verschillende thema's. De uitkomsten van deze gesprekken vormen de basis van het document dat ITTA en Stichting Lezen opstellen om lezen in het (v)mbo in kaart te brengen. In maart 2014 volgt een tweede expertmeeting.

Kennisbijeenkomst *Digitaal lezen*

Op vrijdag 28 juni organiseerde Stichting Lezen een kennisbijeenkomst *Digitaal lezen*. In vervolg op een soortgelijke bijeenkomst in februari 2012 waar de vraag werd gesteld wat digitalisering voor het lezen en de leesbevordering betekent. Moet Stichting Lezen digitalisering omarmen of moet ze zich neutraal opstellen. Belangrijk was dat erkend werd dat onderzoeksresultaten in die discussie een ingrediënt zouden moeten zijn. De vraag in juni was 'waar staan we nu?'.

Prof. dr. A. H. van der Weel (Universiteit Leiden) presenteerde een model voor het onderzoek naar digitaal lezen. N. Bakker (onderzoeker Stichting Lezen) gaf een indruk van zijn onderzoek naar het gebruik en ervaring van verschillende tekstdragers vergelijkenderwijs, en dr. N. Notten (Universiteit van Amsterdam) betoogde dat vanuit het perspectief van literaire socialisatie het leren lezen van offline teksten het succes van het lezen van online teksten bepaalt. De meer algemene bijdragen kregen een vervolg in de vraag in hoeverre prentenboeken-apps bijdragen aan taalontwikkeling. Aandachtspunten voor het bepalen van de waarde van een goede voorlees app: alles wat betrekking heeft op de voorleesstem, de rol van interactiviteit, multimedialiteit en de kwaliteit van de techniek. De conclusie van de middag: digitalisering in al haar verschijningsvormen biedt kansen voor de leesbevordering. Maar net als leesbevordering 'toen': het moet kwalitatief goed gedaan worden en er valt nog veel te weten.

Brein, kunst en educatie

Neurologische inzichten en de betekenis daarvan voor cultuur- en literatuureducatie werden besproken in de expertmeeting *Brein, kunst en educatie*, op 27 september. Deze bijeenkomst werd georganiseerd in samenwerking met het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA). Onder leiding van voorzitter Dick Schram presenteerden vier onderzoekers (eigen) onderzoek op dit gebied: Thijs Nielen (Universiteit Leiden) over neurobiologische achtergronden van leesmotivatie, Folkert Haanstra (Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten/Universiteit Utrecht) over neuroaesthetics en de beeldende vakken, Robert Harris (Prins Claus Conservatorium/Universitair Medisch Centrum Groningen) over neurowetenschappen en de klassieke muziekbeoefening en Roel Willems (Radboud Universiteit Nijmegen) over de vraag of literatuurbeleving wetenschappelijk bestudeerd kan worden. Van deze expertmeeting is op de website van het LKCA een digitaal themadossier beschikbaar.

Het belang van lezen in het mbo

Op 25 september 2013 organiseerde Stichting Lezen de studiemiddag *Het belang van lezen in het mbo* voor docenten Nederlands uit deze sector. Er waren ruim 60 deelnemers aanwezig van diverse opleidingen en niveaus. Tijdens het plenaire gedeelte sprak onderwijsinspecteur Maud Leistra. Frank Schaafsma van ROC START.Deltion in Zwolle deed verslag van het project Vrij Lezen aldaar, dat gemonitord wordt door Erna van Koeven van Hogeschool Windesheim. Verder waren er deelsessies over geletterdheid in het mbo, leesprojecten, leescoaches in het mbo en vrij lezen. De middag werd afgesloten door schrijver Edward van de Vendel.

Uitreiking Scriptieprijs

De scriptieprijs 2011-2012 is op 6 februari 2013 in Antwerpen uitgereikt aan Renée Moernaut voor haar scriptie *Van volksverheffing tot 'prelitteratuur'? De evolutie van De Standaard der Letteren tussen 1956 en 2011*.

De Stichting Lezen Scriptieprijs is een initiatief van Stichting Lezen Vlaanderen en Stichting Lezen om onderzoek naar lezen en leesgedrag onder studenten te stimuleren.

4.4 CONFERENTIES EN BEURZEN

Vers voor de Pers

Op 10 januari vond *Vers voor de Pers* plaats in de Openbare Bibliotheek Amsterdam. Op dit door de CPNB georganiseerde jaarlijkse evenement worden nieuwe en nog te verschijnen boekpublicaties gepresenteerd aan boekenvak en pers. Pers, uitgevers en aanverwante organisaties kunnen elkaar op een informele manier ontmoeten en informatie uitwisselen. Stichting Lezen presenteerde de nieuwe campagne van de Leescoalitie, het *Jaar van het Voorlezen*, aan boekenvak en pers.

NOT

Van 22 januari tot en met 28 januari vond de tweejaarlijkse Nationale Onderwijstentoonstelling (NOT) plaats in de Jaarbeurs in Utrecht. Stichting Lezen heeft die gelegenheid gebruikt om het belang van voorlezen en de campagne *Jaar van het Voorlezen* aan het aanwezige beurspubliek te presenteren. In de stand van Stichting Lezen werd voorlichting gegeven over de campagne en het belang van voorlezen. Bezoekers van de stand ontvingen een speciale door Annet Schaap gemaakte poster met het thema Voorlezen om in de klas op te hangen. In totaal werden er in die week ruim 2500 posters uitgedeeld. Ook konden de bezoekers van de stand hun eigen voorleesfilmpje laten opnemen.

Op de NOT werden verder de eerste drie nieuwe brochures in de reeks *Kwestie van Lezen* gepresenteerd: *Vrij Lezen op de basisschool*, *Praten over boeken op de basisschool* en *Voorlezen op de basisschool* van elk deel werden ruim 2.000 exemplaren verspreid.

Kunst van Lezen was verder actief betrokken bij de grootschalige informatievoorziening aan het onderwijs rond de Bibliotheek *op school*. Daartoe was een opvallende stand ingericht waar veel leerkrachten op af kwamen.

In totaal bezochten ruim 42.000 mensen de NOT en ze waardeerden de beurs met een 7.1.

Dag van de literatuur

Stichting Lezen was op 15 maart betrokken bij de tweejaarlijkse *Dag van de Literatuur* in Rotterdam. Deze dag, georganiseerd door Passionate Bulkboek, laat jongeren de rijke wereld van de letteren ontdekken. Op de Dag van Literatuur traden zo'n 25 auteurs en vele andere artiesten op in talkshows en interviews met scholieren. Stichting Lezen was aanwezig met een stand met onderwijsmaterialen en voorlichtingsbrochures en specifieke aandacht voor de *Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs*. Ook was voor de gelegenheid de Moods & Books Lounge uit de stalling gehaald. Hier konden jongeren lekker lezen en via Silent Disco werd aan jongeren voorgelezen.

Drongo

Op 28 september vond de tweede editie plaats van het Drongofestival, in de Amsterdamse OBA. Ruim 7.700 bezoekers lieten zich op deze dag over meertaligheid inspireren door alles wat met meertaligheid samenhangt. Ook Stichting Lezen had een aandeel in het programma. In het kader van het *Jaar van het Voorlezen* presenteerde Stichting Lezen een programma over voorlezen in meertalige gezinnen. Wetenschapper Mark Mieras

gaf een overzicht van het onderzoek naar de effecten van meertaligheid en voorlezen op de ontwikkeling van het brein. Voorleesambassadeurs Gerda Havertong en auteur Abdelkader Benali lazen voor en vertelden over hun meertalige opvoeding. Gea Spaans, expert bij School aan Zet, nam de nieuwe brochure in de Kwestie-van-lezen-reeks *Voorlezen in meertalige gezinnen*, in ontvangst.

In het middagprogramma had Stichting Lezen onder meer een voorleesestafette *Rupsje Nooitgenoeg* georganiseerd, voorleessessies in veel talen, een vertaal- en vertelsessie met auteur Abdelkader Benali, en een workshop van de VoorleesExpress over interactief voorlezen. Charlotte Dematons verzorgde een workshop over opgroeien met twee talen en illustreren.

IRSL conferentie

Van 10 tot 14 augustus vond in Maastricht de 21e conferentie plaats van the International Research Society for Children's Literature met als thema 'Children's literature and media cultures'. De organisatie was in handen van prof. dr. E. Wesseling (Arts and Social Sciences, Literature & Art, Universiteit Maastricht). Keynote speakers op dit congres waren Adriana Bus (Universiteit Leiden), Jackie Marsh (University of Sheffield, UK), Junko Yokota (National-Louis University, Chicago, USA), Kerry Mallan (Queensland University of Technology, Brisbane, Australia) en Gudrun Marci-Boehncke (Technical University Dortmund, Germany). Naast financiële betrokkenheid van Stichting Lezen was R. Wolters lid van het scientific committee.

HSN

Op 29 en 30 november vond in Utrecht de jaarlijkse conferentie Het Schoolvak Nederlands plaats. Aan de Nederlandse edities van deze Vlaams-Nederlandse conferentie levert Stichting Lezen traditiegetrouw een inhoudelijke bijdrage in de zogenaamde literatuurstroom. Stichting Lezen nodigde onder anderen Piet Mooren (Tilburg School of Humanities) en auteur Rob Ruggenberg uit voor een lezing over het gebruik van Jeugdliteratuur bij aardrijkskunde, geschiedenis en burgerschap. Ook was Stichting Lezen aanwezig met een eigen stand met onderwijsmaterialen en voorlichtingsbrochures. De stand werd druk bezocht door de ruim 400 aanwezige docenten Nederlands.

4.5 WEBSITES

Vernieuwde website Stichting Lezen

In 2013 is de website van Stichting Lezen vernieuwd. Voor het vernieuwen van de website is opdracht gegeven aan bureau Zeezeilen. De website is een prettige leesomgeving geworden, ondersteund door veel kleurgebruik en foto's. De nieuwe navigatie laat bezoekers niet alleen goed zien wat de site biedt, maar brengt ze ook snel waar ze willen zijn. Wie met een gerichte vraag de site bezoekt, wordt bediend met een serie 'ik wil'-knoppen, die bijvoorbeeld doorverwijzen naar publicaties of naar projectaanvragen. Verder vinden bezoekers ook nieuws op de website, veelal in de vorm van links naar de Facebookpagina van Stichting Lezen.

Leesmonitor

De website Leesmonitor.nu vertaalt onderzoeksresultaten over lezen, leesbevordering en literatuureducatie naar een breed publiek. In 2013 is de site onder andere geüpdatet met nieuwe resultaten van het SCP tijdsbestedingonderzoek, PISA (leesvaardigheid 15-jarigen) en PIAAC (leesvaardigheid volwassenen). Daarnaast zijn alle recente publicaties van Stichting Lezen te vinden op Leesmonitor, zoals het onderzoek van Frank Huysmans over de leeswereld van 7- tot 15-jarigen, de monitor Bibliotheek *op school* en de bundeling artikelen van het wetenschappelijk congres in 2012. De website trok over het hele jaar 40.872 bezoekers, bijna een verdubbeling ten opzichte van 2012. Het Twitter-account had eind december 1.350 volgers, eveneens nagenoeg een verdubbeling.

Leesplan

De website Leesplan.nl biedt professionals in de kinderopvang, de Bibliotheek en in het onderwijs de mogelijkheid om planmatig aan leesbevordering te werken. Naast het samenstellen van een jaarplan leesbevordering kunnen intermediairs informatie vinden over leesbevorderingsprojecten en achtergrondinformatie over lezen en leesbevordering. De website trok 87.000 bezoekers en inmiddels zijn er bijna 3.000 leesplannen gemaakt.

Sociale Media

Stichting Lezen is sinds 2013 actief op de sociale media en gebruikt haar Facebook en LinkedInpagina om nieuws en informatie over activiteiten snel en gericht te kunnen verspreiden. Deze platforms worden ook gebruikt om te attenderen op activiteiten van verwante organisaties. De Facebookpagina van Stichting Lezen had eind 2013 629 likes.

Digitale Nieuwsbrief

In 2013 zijn 7 digitale nieuwsbrieven verstuurd. Daarnaast zijn er diverse persberichten verstuurd.

4.6 STICHTING LEZEN IN DE PERS

Stichting Lezen heeft een actief persbeleid. In de vakpers en de gespecialiseerde media is regelmatig aandacht voor de visie en de verschillende activiteiten van Stichting Lezen. In de publieksmedia is veel aandacht voor de evenementen rond vlaggenschipprojecten zoals *De Nationale Voorleesdagen*, *BoekStart*, *De Nationale Voorleeswedstrijd* en *de Jonge Jury*.

In het achterliggende jubileumjaar, het *Jaar van het Voorlezen*, springt de uitgebreide aandacht die de meest uiteenlopende media aan voorlezen hebben besteed eruit. Nagenoeg alle grote landelijke dagbladen besteedden er aandacht aan. De Volkskrant had een reportage over moeders die voorlezen moeilijk vinden, Trouw over voorlezende vaders én moeders en NRC Handelsblad gaf Jan Terlouw uitgebreid ruimte voor een verhaal over het belang van voorlezen. Zelfs Fokke en Sukke konden er niet omheen. (Een uitgebreid mediaverslag is te vinden in het speciale Jaarverslag over het *Jaar van het Voorlezen*) <http://jaarvanhetvoorlezen.nl/2013/12/hogtepunten-jaar-van-het-voorlezen/#more-2093>.

Maar net zo indrukwekkend, en voor het bereik effectief, waren de talloze berichten en berichtjes in lokale media, variërend van lokale kranten tot buurtwebsites. Hierop waren enthousiaste aankondigingen en verslagen te vinden van activiteiten rond voorlezen en lokale voorleeskampioenen. Dergelijke berichten hebben niet alleen bijgedragen aan het succes van *Jaar van het Voorlezen*, maar zijn daar tegelijkertijd het bewijs van.

5 | Inzet op strategisch niveau

5.1 NATIONALE SAMENWERKING

Stichting Lezen richt zich op het zoeken naar en versterken van samenwerking en een integrale aanpak in de keten, binnen leesbevorderingsnetwerken, tussen professionals, en tussen ouders, school en bibliotheek.

Concreet betekent dit dat gewerkt wordt aan het realiseren van noodzakelijke randvoorwaarden voor leesbevordering:

- een ketenaanpak van aanbod tot afname; gemeentelijke, provinciale en landelijke netwerken
- structureel beleid dat gedragen wordt door bestuur, management en medewerkers van een instelling.
- een stimulerende leesomgeving met een goed en gevarieerd boekenaanbod en professionele beroepskrachten op het gebied van leesbevordering
- stimulering door ouders en vrienden en tijd en aandacht voor lezen.

Terugblikkend kunnen we constateren dat er in 2013 grote vernieuwing in en versterking van samenwerking is gerealiseerd en dat er vele aanzetten tot nieuwe allianties zijn ontstaan.

Het afgelopen jaar is de samenwerking met landelijke partners die werk maken van leesbevordering geïntensiveerd. De ingezette lijn met Kunst van Lezen is doorgevoerd naar het voortgezet onderwijs. De Leescoalitie heeft in 2013 haar eerste gezamenlijke campagne uitgevoerd. De samenwerking met onze partners uit het Letterenhuis, sss en het Nederlands Letterenfonds, is inhoudelijk uitgebreid. Ook de internationale samenwerking is in 2013 verstevigd.

Stichting Lezen werkt zowel structureel als incidenteel met vele organisaties samen.

Leescoalitie

Een geïntegreerd leesbevorderingsbeleid is van vele partners afhankelijk. Onder regie van Stichting Lezen zijn landelijke duurzame relaties tot stand gekomen. Dit komt onder andere tot uiting in de Leescoalitie, waarin – naast Stichting Lezen als voorzitter – ook het CPNB, Stichting Lezen en Schrijven, het SIOB en (met ingang van 2014) de VOB zitting hebben. De Leescoalitie is in 2012 opgericht en in 2013 is de eerste landelijke campagne van de Leescoalitie van start gegaan met het *Jaar van het Voorlezen*. Bij het ministerie van OCW is bij de directie Emancipatie een projectbijdrage gevraagd en ontvangen voor een grootschalige campagne waarbij ouderbetrokkenheid en in het bijzonder de rol van vaders in de leesopvoeding breder belicht gaan worden. 2014 zal in het teken staan van *Vaders Voor Lezen*. Deze campagne is in december 2013 gelanceerd tijdens de première van de tweede *Mees Kees* film. Het belang van lezen en voorlezen, juist door vaders, stond tijdens deze kick off centraal.

Jaar van het Voorlezen

2013 is door de Leescoalitie uitgeroepen tot het *Jaar van het Voorlezen* onder het motto *Wij gaan voorlezen*. Aanleiding was dat allerlei (voor)leesinitiatieven in 2013 hun jubileum hebben gevierd. Zo bestond Stichting Lezen 25 jaar, *De Nationale Voorleeswedstrijd* 20 jaar, *BoekStart* vijf jaar en was er de tiende editie van *De Nationale Voorleesdagen*.

Tijdens het *Jaar van het Voorlezen* stond het belang van voorlezen aan kinderen en volwassen centraal. De boodschap dat voorlezen niet alleen een serieuze en opvoedkundige taak is, maar dat het ook leuk en vermakelijk is voor zowel degene die voorlezen wordt als voor de voorlezer, is door middel van verschillende activiteiten uitgedragen. Zie voor een overzicht van activiteiten hoofdstuk 8.

Ambassadeurs van het Jaar van het Voorlezen

Op 19 maart werden tijdens het congres *Lezen Centraal* Gerda Havertong, Ruben Nicolai en Merel Westrik benoemd tot Voorleesambassadeur. Zij zetten zich het hele jaar in op diverse evenementen en speelden een centrale rol in de algemene campagne. De drie ambassadeurs benadrukten in een tv-commercial dat voorlezen alles lekkerder, leuker en mooier maakt.

Kinderboekenambassadeur

De Kinderboekenambassadeur is een initiatief van Stichting Lezen en het Letterenfonds in samenwerking met de CPNB en SSS. Voor de eerste twee jaar is de zeer bekende auteur Jacques Vries hiervoor aangesteld. Op *Lezen Centraal* is hij door de directeur van het Letterenfonds geïnstalleerd als kinderboekenambassadeur. In die functie brengt Vriens twee jaar het belang van (voor)lezen en kinder- en jeugdliteratuur onder de aandacht.

Adviescommissies

Om zicht te houden op de ontwikkelingen binnen de verschillende doelgroepen heeft Stichting Lezen verschillende adviescommissies rond voorlezen, lezen in het vmbo en de pabo. Deze commissies komen twee keer per jaar bijeen.

5.2 KUNST VAN LEZEN

Kunst van lezen, strategische leesbevorderingsnetwerken

Het opzetten van lokale en bovenlokale strategische leesbevorderingsnetwerken is de kern van Kunst van Lezen hierdoor worden de programmaonderdelen *BoekStart* en de Bibliotheek *op school* verankerd in het beleid van basisbibliotheken en de met hen samenwerkende partners binnen lokale overheden, kinderopvang en onderwijsinstellingen.

Bij *BoekStart* en de Bibliotheek *op school* ligt de nadruk op een door de Bibliotheek geïnitieerde en ondersteunde aanpak waarbij het taalniveau van kinderen aantoonbaar wordt verhoogd door structurele dagelijkse aandacht voor voorlezen en vrij lezen. Kunst van Lezen baseert zich bij beide programmaonderdelen op vier pijlers die samen het woord LEES vormen:

Leesomgeving (ook aandacht voor een goede collectie die past bij de te bereiken populatie)

Evidentie (brochures, wetenschappelijk onderzoek, de Monitor de Bibliotheek *op school*)

Expertise (investeren in deskundigheidsbevordering van zowel bibliotheekmedewerkers als personeel in de kinderopvang en het onderwijs)

Samenwerking (strategische samenwerking is de kern om te voorkomen dat programma's als *BoekStart* en de Bibliotheek *op school* te vrijblijvend worden uitgevoerd)

Met deze boodschap legt Kunst van Lezen verbanden tussen maatschappelijke organisaties om te bereiken dat leesbevordering maatschappelijk en politiek wordt gezien als een belangrijk onderdeel van taalverwerving waar kinderen tijdens hun school- en maatschappelijke carrière in hoge mate van profiteren. Voor een uitgebreide toelichting op Kunst van Lezen en het programmaonderdeel strategische leesbevorderingsnetwerken verwijzen wij naar bijlage 1.

Lezen is leuk!

Stichting Lezen heeft met Kunst van Lezen (met name het programmaonderdeel de Bibliotheek *op school*) bij Stichting Kinderpostzegels een aanvraag ingediend om taalachterstanden bij kinderen in krimpregio's te voorkomen. *Lezen is leuk!* beoogt door in te zetten op het stimuleren van de leesmotivatie het leesgedrag positief te beïnvloeden en lees- en taalachterstanden bij kinderen te voorkomen. De aanvraag is gehonoreerd en in 2013 zijn de voorbereidingen voor het project *Lezen is leuk!* van start gegaan. Op in totaal 100 scholen, vooral gelegen in Oost-Groningen, Zuid-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen, worden Bibliotheek *op school* scholen verstevigd door het leveren van boeken, kasten en Boekenbonnen. Op die manier worden de collectie en inrichting van de schoolbibliotheek versterkt; ook wordt de leescultuur thuis verbeterd. Hiervoor wordt samengewerkt met de Koninklijke Boekverkopersbond (eigenaar Boekenbon). Andere partners in het project zijn het SIOB, Samenwerkende PSO's Nederland (SPN) die de uitvoering van de Bibliotheek *op school* verzorgt en natuurlijk alle betrokken basisbibliotheken en basisscholen. Het project loopt tot medio 2015.

5.3 INTERNATIONALE SAMENWERKING

EU READ

Onderzoeksresultaten, projecten en interventies worden binnen het netwerk van EU READ gedeeld. In dit netwerk zijn de volgende organisaties vertegenwoordigd:

- Booktrust, Verenigd Koninkrijk
- Buchklub der Jugend, Oostenrijk
- Fachhochschule Nordwestschweiz, Pädagogische Hochschule, Zentrum Lesen, Zwitserland
- LeseForum, South Tyrol, Italië
- National Reading Plan, Portugal
- Stichting Lezen, Vlaanderen
- Stichting Lezen, Nederland
- Stiftung Lesen, Duitsland

- Svět Knihy, Tjechië
- The Swiss Institute for Children's and Youth Media (SIKJM), Zwitserland

Viv Bird, directeur van Booktrust, was in 2013 voorzitter van EU READ.

EU READ was tot voor kort een informele organisatie waarbij uitwisseling van kennis en ervaringen centraal stond, maar de ambities van EU READ zijn groter. In Europa heeft EU READ de ambitie om te werken aan een integrale agenda voor leesbevordering en het netwerk in Europa uit te breiden en te verstevigen. Overleg hierover heeft plaatsgevonden in 2013 tijdens de EU READ bijeenkomsten in Londen (voorjaar) en Zurich (najaar). Een vertegenwoordiging van EU READ, waaronder ook Stichting Lezen, was in februari 2013 in Brussel aanwezig tijdens de presentatie van het rapport *Act now!* van de EU High Level Group of Experts on Literacy, die onder leiding van HKH Prinses Laurentien onderzocht heeft hoe de geletterdheid in Europa versterkt kan worden.

Daarnaast is in 2013 de eerste gezamenlijke Europese leesbevorderingscampagne van EU READ van start gegaan onder de naam *Reading aloud Reading together*. De website van EU READ biedt informatie over het belang van voorlezen en toont de diverse projecten van de verschillende landen. Het *Jaar van het Voorlezen* vindt daardoor ook internationaal weerklank.

European Literacy Network

In antwoord op het rapport *Act now!* heeft Eurocommissaris Vassiliou een oproep gedaan om een Europees netwerk op te richten van organisaties die zich bezighouden met geletterdheid. Hiervoor is vanuit de Europese Unie een *call* opengesteld. Stichting Lezen en alle andere EU READ partners zijn bij deze aanvraag betrokken. De aanvraag is gecoördineerd vanuit de Universiteit van Keulen en tot stand gekomen onder leiding van prof. dr. C. Garbe en in samenspraak met 80 organisaties uit 28 verschillende Europese landen. Naast Stichting Lezen zijn in Nederland onder andere Stichting Lezen en Schrijven, ABC, Cinop, het Expertisecentrum Nederlands en de Erasmus Universiteit Rotterdam betrokken. Stichting Lezen en Schrijven coördineert vanuit Nederland.

Van 11-14 maart 2013 vond in Leipzig een door Stiftung Lesen Duitsland georganiseerd internationaal congres over vroege geletterdheid plaats: *Prepare for Life! – Raising Awareness for Early Literacy Education*. Alle EU READ-leden waren daarbij actief betrokken.

5.3 OVERZICHT SAMENWERKINGSPARTNERS

ActiZ | ABC Onderwijsadviseurs | Afûk | APS | Beroepsvereniging Mediathecarissen
Onderwijs | Bibliotheek.nl | Bibliotheek Den Haag | Bibliotheek Rotterdam | Bibliotheek
Utrecht | Boek.be | CED-groep | Cedin | CINOP | CJP | CPNB | CPS | Cultura24 | DBNL |
De Boekenberg | De Issuemakers | Deltion College | DUO Market Research | De IJssel-
groep | Eburon | ECI | EMC Cultuuronderzoeken | Entoen.nu | Europees platform voor
leesbevordering EU READ | Expertis | Expertisecentrum Nederlands | EYE Film Instituut
Nederland | Fryske Akademie | GAU | GEU | Het Literatuurhuis | Hogeschool Utrecht |

Hogeschool van Amsterdam | Hogeschool Windesheim | IBBY Nederland | IGEL |
Intomart/GfK | IPO | ITTA | IWAL | Jeugdinstelling de Hartelborgt | KBb | Kinderboeken-
museum | Kinderopvangfonds | KLIK Onderwijsondersteuning | KPC | KVB | Landelijk
Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst | Leesplein | Letterkundig Museum |
Libris | Literair Productiehuis Wintertuin | Literatuurplein | LUG | Maastricht University |
Mediawijzer.net | Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap | Ministerie van OCW |
MO Groep | National Booktrust | Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek | Neder-
lands Jeugd Instituut | Nederlands Letterenfonds | Nederlandse Taalunie | NHL Hoge-
school | Nieuws in de Klas | NTR | OBA | Oberon | Omrop Fryslân | Ouders & co | Pabo's |
Passionate Bulkboek | Poetry International | Poëzieclub | Poëziepaleis | PO Raad |
Provinciale Service Organisaties | Raad voor Cultuur | ROC Midden Nederland | Rijks-
universiteit Groningen | Sardes | SARV | Saxion Hogeschool | School der Poëzie |
Scholieren.com | Sectorinstituut Openbare Bibliotheken | SKON | SNS REAAL Fonds |
SodaProducties | Stichting De Schoolschrijver | Stichting Dichter Draagt Voor | Stichting
Dioraphte | Stichting Het Schoolvak Nederlands | Stichting Kinderopvangfonds | Stich-
ting Kinderpostzegels | Stichting Leerplan Ontwikkeling | Stichting Lezen & Schrijven |
Stichting Lezen Vlaanderen | Stichting Marktonderzoek Boekenvak | Stichting Samen-
werkende PSO's Nederland | Stichting Schrijvers School Samenleving | Stichting
Taalvorming | Stichting Wetenschapsoriëntatie | Stiftung Lesen | Taalstudio | Tilburg
University | TNS/Nipo | Tresoar | Turing Foundation | Uitgeverij Zwijsen | Uitgeverij
Malmberg | Uitgeverij SWP | Universiteit Gent | Universiteit Leiden | Universiteit Utrecht |
Universiteit van Amsterdam | Vakcommunity Nederlands / Digischool | Vereniging OSVO
| Villanella | VNG | VOB | VO Raad | Voordekunst | VoorleesExpress | Vrije Universiteit
Amsterdam | Warekennis | Werkgroep Kinderboeken Uitgevers | Why I Love This Book |
Young Crowds BV.

Voor het versterken van de Friese taal- en leescultuur werkt Stichting Lezen samen met het Platfoarm Lêsbefoarding Fryslân (PLF). Naast Stichting Lezen zijn de volgende partijen vertegenwoordigd: Afûk, Bibliotheekservice Fryslân, Cedin, Fryske Akademy, Omrop Fryslân en Tresoar. De directeur van Bibliotheekservice Fryslân, J. Malschaert, is voorzitter van het platform. Mevr. G. Palstra, eveneens werkzaam bij Bibliotheekservice Fryslân, is de secretaris van het platform.

In 2013 stond, naast de continuering van bestaande projecten als *Tomke*, het ontwikkelen van een leesbevorderingsaanbod voor jongeren vanaf 12 jaar centraal. Een werkgroep onderzocht wat de mogelijkheden zijn en in 2014 zal een eerste pilot voor deze doelgroep van start gaan.

Ouderbetrokkenheid: Heit & Membeurs

Met steun van Stichting Lezen organiseerde de Afûk in oktober 2013 in het WTC Expo Leeuwarden voor het eerst de Heit & Membeurs: een breed opgezet en levendig, grootschalig evenement voor jonge gezinnen, voor ouders, grootouders en aanstaande ouders. De beurs is gekoppeld aan het meertalige tijdschrift *Heit & Mem* en de website www.heitenmem.nl van de Afûk. Uitgangspunt van de beurs was om tweetaligheid op een positieve manier onder de aandacht te brengen. De officiële opening werd verzorgd door loco-commissaris van de Koning Johannes Kramer, in samenwerking met Gerda Havertong, ambassadeur van het *Jaar van het Voorlezen*. In totaal hebben 7.325 deelnemers de beurs bezocht. Er wordt gekeken naar de mogelijkheid om een vervolg aan deze beurs te geven.

Bondgenootschap voor Geletterdheid Fryslân

Het PLF heeft als koepelorganisatie het 'Bondgenootschap voor Geletterdheid Fryslân' getekend. Dit bondgenootschap is een initiatief van Stichting Lezen en Schrijven met als doel om de komende drie jaar laaggeletterdheid in Fryslân te agenderen, te voorkomen en te verminderen. Het PLF zal zich blijven inzetten om de leescultuur in Friesland positief te beïnvloeden en door middel van leesbevorderingsprojecten mee te helpen om laaggeletterdheid in de toekomst te voorkomen. Tijdens deze bijeenkomst heeft een presentatie van het door het PLF geïnitieerde onderzoek 'Stand van zaken lezen in Friesland' plaatsgevonden. Dit onderzoek is in 2012 in opdracht van Stichting Lezen door GfK/ Intomart uitgevoerd, de resultaten kwamen in 2013 beschikbaar.

Aansluiting bij landelijk beleid

Naast specifiek beleid om de Friese taal- en leescultuur te bevorderen is aansluiting gezocht bij het landelijke leesbevorderingsbeleid.

In november vond in het kader van de campagne strategische netwerken van Kunst van Lezen de conferentie *Meer lezen, beter in taal. Lezen in beweging* in Friesland plaats. De dag werd georganiseerd door Bibliotheekservice Fryslân. De conferentie had als

uitgangspunt te laten zien wat een goede samenwerking tussen gemeenten, basisscholen en bibliotheken teweegbrengt. Startpunt van deze conferentie was de Bibliotheek in Gorredijk. Na een inleiding van Adriaan Langendonk, programmacoördinator van Kunst van Lezen, gingen de deelnemers met een bus naar de Van Maasdijschool in Heerenveen en obs De Jasker in Nij Beets. Kees Broekhof van Sardes gaf een presentatie over de opbrengsten van de Bibliotheek *op school*.

7 | Digitalisering

Het lezen van een digitaal boek zal in de toekomst waarschijnlijk even ingeburgerd zijn als het lezen van een papieren boek. Stichting Lezen legt in de cultuurplanperiode 2013-2016 daarom sterk het accent op het vergaren van kennis over het digitale lezen en het bevorderen van vernieuwende projecten die hier aandacht aan besteden. In 2013 heeft kennisontwikkeling en kennisdeling rond digitaal lezen centraal gestaan.

Onderzoek: Digitaal lezen – wie doen het al?

In 2012 is binnen de Stichting Marktonderzoek Boekenvak het lezen in de digitale tijd onderzocht. In 2013 is in een verdiepende analyse van dit enquêteonderzoek (verschenen als *Digitaal lezen – wie doen het al?*) gekeken welke persoonskenmerken het leesgedrag van e-boeken beïnvloeden. Daarnaast is onderzocht hoe de leesbeleving via de e-reader, tablet en laptop uitpakt in vergelijking met het lezen van een gedrukt boek. Uit de resultaten blijkt dat naast de leesfrequentie van boeken, ook de affiniteit met digitale media het leesgedrag van e-boeken voorspelt. De manier waarop dat gebeurt, verschilt per apparaat. De e-reader wordt vooral gebruikt door fervente boekenlezers als ouderen en vrouwen, de tablet en de smartphone door technologische voorlopers als jongeren, en de laptop door weinig fervente boekenlezers als jongeren en mannen. Qua leesbeleving blijven de tablet en de laptop achter bij de e-reader. E-readergebruikers hebben de hoogste waardering voor de gebruiksvriendelijkheid van hun apparaat, lezen het vaakst lineair – zonder te scannen of het lezen te onderbreken voor uitstapjes op internet – en doen de meest positieve leeservaringen op. Het onderzoek heeft implicaties voor de leesbevordering. De tablet en de smartphone bieden de leesbevordering kansen om aarzelende lezers als jongeren en mannen over de streep te trekken. Maar voor het diepgaande, immersieve lezen kan beter het gebruik van de e-reader worden gestimuleerd.

Kennisdeling en expertmeeting

Op vrijdag 28 juni 2013 organiseerde Stichting Lezen in de Bibliotheek van het Letterenhuis een *Kennisbijeenkomst digitaal lezen*. In februari 2012 was er een soortgelijke bijeenkomst belegd. Daar werd in het algemeen de vraag gesteld wat digitalisering van het lezen voor de leesbevordering betekent. Moet Stichting Lezen digitalisering omarmen of juist niet, of moet ze zich neutraal opstellen. Belangrijk was dat erkend werd dat onderzoeksresultaten in die discussie een ingrediënt zouden moeten zijn. De vraag in juni was ‘waar staan we nu?’. Het antwoord is dat we een stap verder zijn. Prof. dr. A. H. van der Weel (Universiteit Leiden Boekgeschiedenis) presenteerde een model voor het onderzoek naar digitaal lezen. N. Bakker (onderzoeksmedewerker Stichting Lezen) gaf een presentatie van zijn onderzoek naar het gebruik en de ervaring van verschillende tekst dragers, en dr. N. Notten (Universiteit van Amsterdam) betoogde dat vanuit het perspectief van literaire socialisatie het leren lezen van offline teksten het succes van het lezen van online teksten bepaalt. De meer algemene bijdragen kregen een vervolg in de vraag in hoeverre prentenboeken-apps bijdragen aan taalont-

wikkeling. Aandachtspunten voor het bepalen van de waarde van een goede voorlees app: alles wat betrekking heeft op de voorleesstem, de rol van interactiviteit, multi-medialiteit en de kwaliteit van de techniek. De conclusie van de middag: digitalisering in al haar verschijningsvormen biedt kansen voor de leesbevordering. Maar net als traditionele leesbevordering: het moet kwalitatief goed gedaan worden en we moeten nog veel weten.

Advies ontwikkelen specifieke producten

Stichting Lezen wordt steeds vaker door ontwikkelaars van digitale leesproducten geraadpleegd vanwege haar kennis en expertise op het gebied van digitaal lezen en digitale toepassingen voor het lees- en literatuuronderwijs. Dit leidt overigens niet altijd tot de ontwikkeling van een specifiek product of dienst; soms wordt toch iets bereikt door bijvoorbeeld verschillende initiatiefnemers aan elkaar te koppelen.

8 | Structurele aanpak leesbevordering: gerealiseerde projecten

Ter versterking van de leescultuur zet Stichting Lezen in de huidige cultuurplanperiode 2013-2016 in op een structurele, integrale aanpak van leesbevordering, die gelijklozend is voor de hele doelgroep van 0-18 jaar. Alle aspecten die van kinderen blijvende lezers kunnen maken, moeten bekend zijn bij de ouders en professionals die met kinderen werken, en moeten worden opgenomen in beleid en praktijk van de kinderopvang, het onderwijs, de jeugdgezondheidszorg en de Bibliotheeksector. Centraal daarbij staan een structurele aanpak van leesbevordering in lokale leesbevorderingsnetwerken van bibliotheek, boekhandel, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg en onderwijs op verschillende niveaus: uitvoerend, beleidsmatig en strategisch. Structureel beleid, randvoorwaarden en succesfactoren zijn ook sturend in leesbevorderingsprojecten. We weten wat werkt en zetten daar op in.

In dit hoofdstuk wordt per succesfactor beschreven welke projecten in 2013 zijn uitgevoerd. Naast de projecten wordt, indien relevant, een kort overzicht gegeven van relevante onderzoeken en publicaties/ brochures per succesfactor. Voor meer informatie over de genoemde onderzoeken en onderzoekspublicaties, zie hoofdstuk 2. Voor overige brochures, zie hoofdstuk 4.

8.1 LEESOMGEVING | BOEKENAANBOD

Stichting Lezen wil een aantrekkelijk, gevarieerd, toegankelijk aanbod voor elke lezer in alle verschijningsvormen realiseren. Daartoe zijn de volgende projecten gerealiseerd.

BoekStart in de kinderopvang | 0-6 jaar (KvL)

BoekStart in de kinderopvang is in 2010/2011 gestart als uitbreiding van *BoekStart voor baby's*, met als doelstelling: kinderen in de leeftijd van 0-4, hun ouders en pedagogisch medewerkers via de kinderopvang intensief met boeken en het (voor)lezen daarvan in aanraking te brengen en hen te binden aan de Bibliotheek. Onder kinderopvang verstaan we kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en voorscholen.

BoekStart in de kinderopvang is in 2013 verder uitgerold. Ten opzichte van 2012 is het aantal deelnemende basisbibliotheken gestegen van 60 (37%) naar 72 (48%) van de 160 basisbibliotheken. Zij werden ondersteund door 15 PSO's/G4. De PSO's faciliteerden 600 kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Dit waren er eind 2012 nog 300. Steeds meer gemeenten gaan op basis van het succes van enkele proeflocaties over tot het zelf financieren van *BoekStart* op andere peuterspeelzalen/kinderdagverblijven in de gemeenten. Dit doen zij veelal vanuit vve-beleid of preventie laaggeletterdheid. Kinderopvanginstellingen die meedoen met *BoekStart* werken aan hun leesomgeving. Er wordt in samenwerking met de Bibliotheek een startcollectie geschikte boekjes opgebouwd. Een van de uitgangspunten is dat boeken dichtbij de kinderen moeten staan. Niet alleen de oude en verfromfaaide, maar ook de mooie nieuwe boeken. Het aanbod

van bibliotheken wordt veel bekender bij de instellingen en ze maken intensiever gebruik van de faciliteiten en lenen meer boeken. Het meest zichtbare element van *BoekStart in de kinderopvang* is het inrichten van een aantrekkelijke leesplek. Meer informatie in de bijlage Kunst van Lezen.

De Bibliotheek op school primair onderwijs | 6-12 jaar (KvL)

Vanaf maart 2013 valt de Bibliotheek op school po onder Kunst van Lezen voor wat betreft coördinatie van de aanpak. Dit betekent dat slob en Stichting Lezen, in nauwe afstemming met BNL (voor wat betreft digitale infrastructuur) verantwoordelijk zijn voor regie, doorontwikkeling en strategie rond de Bibliotheek op school. De uitvoering en uitrol op provinciaal en landelijk niveau wordt in samenwerking met een aantal coördinatoren vanuit de G4 en PSO's georganiseerd. In de loop van 2013 is besloten dat de Samenwerkende PSO's Nederland (SPN) een belangrijke rol krijgen. De afspraken voorzien erin dat Kunst van Lezen nog steeds verantwoordelijk is voor de inhoud en coördinatie van het programma, maar dat SPN mensen inzet om het programma zo goed mogelijk lokaal en regionaal uit te rollen. Ook hoort daar het organiseren van bijvoorbeeld trainingen en de Monitor bij. Alsmede de coördinatie van promotionele uitingen waarvoor Kunst van Lezen inhoudelijk bijdragen levert. De uitvoering door SPN krijgt in 2014 zijn definitieve beslag.

Meer informatie in de bijlage Kunst van Lezen.

Boek en Film: Nono Het Zigzag Kind | 6-12 jaar

Nono Het Zigzag Kind is in 2013 verschenen als nieuwe uitgave in de *Boek en Film* reeks voor groep 7 en 8 in het primair onderwijs. In Klassefilm bezoeken leerlingen tijdens schooltijd een bioscoop of filmtheater om daar een film te bekijken die specifiek voor hun leeftijd en opleidingsniveau is geselecteerd. Voor en na de filmvoorstelling worden op school lessen gegeven met het materiaal dat bij elke film is ontwikkeld. Binnen *Boek en Film* leren kinderen meer over de relatie tussen geschreven tekst (het boek) en beeld (film). *Boek en Film* komt tot stand in samenwerking met Eye Film Instituut Nederland. Klassefilm bereikt ongeveer 15.000 leerlingen per jaar. Het lesmateriaal wordt positief beoordeeld door leerkrachten.

De Bibliotheek op school voortgezet onderwijs | 12-18 jaar (KvL)

De Bibliotheek op school voortgezet onderwijs (vo) biedt bibliotheken een strategische aanpak voor het structureel samenwerken met het voortgezet onderwijs. De focus ligt in het schooljaar 2013/2014 op het vmbo. De pijlers zijn collectie, lezen en mediawijsheid. De externe projectleider werkt nauw samen met de projectleider vmbo van Stichting Lezen. Verder is een bredere expertgroep actief die een aanpak nastreeft waarbij bestaande leesbevorderingsprojecten (zoals *Lezen voor de Lijst*, *Read2Me!* en *De Weddenschap*) en bibliotheekprojecten (zoals *Leeskr8!* en *Biebsearch*) voor het voortgezet onderwijs geïntegreerd worden. Aangezien vmbo-scholen het minst blijken te beschikken over een schoolbibliotheek/mediatheek, is besloten de Bibliotheek op school vo te starten binnen het vmbo zonder mediatheek. De Bibliotheek kan daar de grootste toegevoegde waarde leveren aan het onderwijs en de leesstimulering van leerlingen.

Meer informatie in de bijlage Kunst van Lezen.

Prijs voor de Beste Leesomgeving | 12-18 jaar

De *Prijs voor de Beste Leesomgeving* kende in 2013 op een aantal vlakken een nieuwe opzet. Voor het eerst hadden leerlingen in het voortgezet onderwijs zélf de mogelijkheid om de eigen mediatheek op te geven voor de prijs. Hierdoor werd niet alleen het bereik van de prijs vergroot, ook steeg de betrokkenheid van de leerlingen bij de prijs, of beter nog bij de eigen mediatheek. Ook de mediathecarissen zelf konden zich als vanouds opgeven, en de twee wervingscampagnes samen leidden tot een recordaantal van negentien deelnemende scholen. Aan elke school die zich had opgegeven werd middels een vragenlijst gevraagd uit te leggen hoe de eigen mediatheek leerlingen stimuleert meer en beter te lezen. Daar zaten vragen bij naar onder meer collectie, budget, begeleiding en leestijd.

Een professionele jury, waarin behalve een boekhandelaar en een interieurontwerper ook de Beroepsorganisatie Mediathecarissen Onderwijs (BMO) is vertegenwoordigd, nomineerde na uitvoerig beraad drie mediatheken voor de prijs. Deze drie mediatheken werden bezocht door een journalist van het tijdschrift *Lezen*, wat leidde tot een inhoudelijk artikel over de nominaties en het belang van de mediatheek in het tijdschrift *Lezen* (nummer 4, 2013).

Winnaar van de *Prijs voor de Beste Leesomgeving* 2013 werd de Katholieke Scholengemeenschap Hoofddorp (KSH). In de mediatheek zelf ontvingen de mediathecarissen een boekenpakket ter waarde van € 1.000,- en een plaquette met de tekst 'Dit is de beste leesomgeving van 2013'.

Poëziweek | alle doelgroepen

In 2013 werd de eerste *Poëziweek* georganiseerd, van 31 januari – 6 februari. De Poëziweek kan gezien worden als een uitbreiding van Gedichtendag, dat in 2000 door Poetry International werd geïnitieerd en sindsdien ook in Vlaanderen een jaarlijks terugkerend evenement was. Een groot aantal organisaties sloeg de handen ineen om gezamenlijk de eerste *Poëziweek* op te zetten. De achterliggende gedachte was dat de Gedichtendag inmiddels zoveel activiteiten kende, dat deze beter over een week zouden kunnen worden verspreid, waarmee het bereik van de activiteiten en de poëzie in het algemeen aanmerkelijk kan worden vergroot.

Stichting Lezen zette zich in 2013 op twee manieren in voor de *Poëziweek* 2013: voor het eerst werden de lessuggesties voor basis- en voortgezet onderwijs onder gezamenlijke redactie van Stichting Lezen Vlaanderen en Stichting Lezen Nederland geproduceerd. Daarnaast zette Stichting Lezen met financiële steun van de naamgever de *SNS REAAL FONDS DICHTERSTOURNEE* op.

De lessuggesties bij de *Poëziweek* vormden een logisch vervolg op de zeer populaire lessuggesties bij Gedichtendag, die sinds jaar en dag digitaal werden aangeboden in zowel Nederland als Vlaanderen. Ze vormen een bron van inspiratie voor leraren en docenten die tijdens de *Poëziweek* – maar vanzelfsprekend ook daarbuiten – aandacht willen geven aan poëzie in de klas. De lessuggesties voor het basisonderwijs werden in totaal 1.561 keer gedownload, die voor het voortgezet onderwijs 1.267 keer.

Tijdens de *Poëziweek* trok op initiatief van Stichting Lezen de *SNS REAAL FONDS DICHTERSTOURNEE* langs tien middelbare scholen. De scholen werden op basis van motivatie, onderwijstype en vestigingsplaats gekozen uit bijna honderd online aanmeldingen. Deelnemende dichters waren: Ellen Deckwitz, Tjitske Jansen, Erik Bindervoet, Tsead

Bruinja en Ted van Lieshout. Zij bezochten meer dan tien middelbare scholen in heel Nederland. Het slot van de tournee vond plaats tijdens het Gedichtenbal, de feestelijke afsluiting van de *Poëzieweek* in de Stadsschouwburg Amsterdam.

Onderzoeken

- Monitor Bibliotheek *op school* (afgerond onderzoek)
- Effecten Bibliotheek *op school* (lopend onderzoek)
- Oosterwijs (lopend onderzoek)
- Jaarpeiling *BoekStart* en de Bibliotheek *op school* (lopend onderzoek)

Publicaties en brochures

- *BoekStart in de kinderopvang. Ervaringen uit de praktijk* (Kunst van Lezen reeks)
- *De Bibliotheek op school in het vmbo* (Kunst van Lezen reeks)
- *De leesomgeving* (Kwestie van Lezen, deel 5)

8.2 LEESOMGEVING | DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING

De deskundigheid van intermediairs is een vitale schakel in de leesbevordering. Stichting Lezen heeft met verdere professionalisering van beroepskrachten als doel, de volgende initiatieven ontplooid.

BoekStart in de kinderopvang | 0-6 jaar (KvL)

De deskundigheid van pedagogisch medewerkers wordt verhoogd door de trainingen van *BoekStart in de kinderopvang*. De pedagogisch medewerkers geven aan zich na afloop van de projectperiode veel bewuster te zijn van het effect van voorlezen en voorlezen ook bewuster in te zetten. De twee trainingen die uitgevoerd worden in het kader van *BoekStart* zijn de trainingen voorleescoördinator en interactief voorlezen aan 0-4 jarigen. Er zijn in 2013 26 trainers interactief voorlezen opgeleid die op hun beurt weer pedagogisch medewerkers trainen.

Leesbevordering in mbo Opleidingen Pedagogisch Werk en Onderwijsassistent | 0-6 jaar

Het project van Stichting Lezen voor leesbevordering in opleidingen Pedagogisch Werk (PW) en Onderwijsassistent (OA) heeft in 2012 een vervolg gekregen met de opdracht van het Steunpunt Taal en Rekenen voor het project *Bouwstenen voor leesbevordering in opleidingen PW en OA* met een looptijd tot eind 2013. Stichting Lezen is nauw betrokken bij het vervolg van het project. Bijvoorbeeld bij de doorontwikkeling van de docentengids en het onder de aandacht brengen van landelijke promotionele activiteiten die geschikt zijn voor leesbevordering in opleidingen PW en OA, zoals de campagnes *De Nationale Voorleesdagen* en de *Kinderboekenweek*. In 2014 volgen *De Nationale Voorleeswedstrijd* en *De Weddenschap*.

Training voorleescoördinator | 0-6 jaar

De training leidt pedagogisch medewerkers op tot voorleescoördinator. Met een voorleescoördinator op het kinderdagverblijf, de peuterspeelzaal of voorschool is het

voorleesbeleid goed geborgd. Er zijn op dit moment in totaal 90 gecertificeerde trainers en tussen de 500 en 600 voorleescoördinatoren; de meesten werken op een locatie waar *BoekStart in de kinderopvang* draait. De trainers organiseren jaarlijks een netwerk-bijeenkomst voor hun voorleescoördinatoren.

Digitaal evaluatie-instrument Kinderopvang | 0-6 jaar

Kinderopvanginstellingen hebben een pedagogisch beleidsplan. Daarin komt voorlezen vaak voor in de paragraaf over taalstimulering. Stichting Lezen ontwikkelde de site www.leesplan.nl waarop pedagogisch medewerk(st)er en coördinatoren van kinderdagverblijven en peuterspeelzalen hun beleid met activiteiten rondom geletterdheid kunnen bepalen en vastleggen in een voorleesplan. Een voorleesplan zorgt ervoor dat er blijvend aandacht is voor het onderwerp voorlezen.

Hoe de opbrengsten van het beleid voor leesbevordering te evalueren en beoordelen blijkt een lastig onderdeel uit het voorleesplan te zijn. Verder dan het beschrijven van de randvoorwaarden en of activiteiten komt men bijna niet. Er bleek behoefte aan een instrument waarmee het beleid op een eenvoudige manier geëvalueerd kan worden. Het Expertisecentrum Nederlands heeft in opdracht van Stichting Lezen een laagdrempelig instrument met een evaluerende functie ontwikkeld. Het idee is dat het instrument inzicht geeft in de stand van zaken op een aantal onderdelen: de omgeving (rijke stimulerende omgeving), het eigen handelen (begeleiden van vrij lezen en kiezen van boeken) en de ontwikkeling van het kind (zelf boekjes pakken, verhaalbegrip, woordenschat). Het instrument wordt in 2014 gedigitaliseerd en uitgetest op 5 kindercentra.

Opleiding trainer leescoördinatoren | 6-12 jaar (KvL)

Stichting Lezen organiseert, in het kader van *Kunst van Lezen*, de training en bijscholing voor trainers die leescoördinatoren opleiden (cursus *Open Boek*). De trainers zijn werkzaam bij basisbibliotheken en PSO's. In 2013 vonden twee opleidingsdagen plaats voor nieuwe trainers en twee bijscholingsdagen. Er zijn in totaal 99 gecertificeerde, ervaren *Open Boek* trainers die in hun regio jaarlijks meerdere bijscholings- en netwerkbijeenkomsten organiseren waarin bijscholing gegeven wordt. Er zijn inmiddels honderden leescoördinatoren werkzaam. Het exacte aantal wordt momenteel geïnventariseerd.

Scholing binnen de Bibliotheek op school po | 6-12 jaar (KvL)

In 2013 is gewerkt aan de totstandkoming van het handboek *Human Resource Management* (HRM) en het opleidingsaanbod voor de Bibliotheek op school 2014. Het onderstaande opleidingsaanbod is beschikbaar. In totaal namen 175 cursisten deel aan de opleidingen. Sommige trajecten lopen over de jaargrens heen vanwege planning en looptijd.

post mbo

1. leesconsulent
2. didactiek in de praktijk
3. informatievaardigheden

post hbo

1. onderwijsspecialist
2. didactiek in de praktijk
3. informatievaardigheden

De opleiding leesconsulent is in 2013 verspreid in Nederland vier keer gesubsidieerd uitgevoerd: In Leeuwarden, Houten, Vlissingen en Den Haag. Vanwege de enorme belangstelling zijn er ook door Bibliotheken zelfstandig gefinancierde (in company) ongesubsidieerde opleidingen gestart in Groningen, Soest, Sittard en Arnhem. In totaal zijn 112 bibliotheekmedewerkers opgeleid tot leesconsulent.

Op hbo-niveau is voor de zomer de pilot onderwijsspecialist uitgevoerd door Avans+ en afgerond door 15 cursisten. Na de zomer is gestart in Noord en Zuid Nederland, (totaal 45).

Ter aanvulling op de opleidingen leesconsulent en onderwijsspecialist zijn er twee nieuwe opleidingen aangeboden in 2013:

- **Informatievaardigheden op mbo- en hbo-niveau**, uitgevoerd door roc en Avans+. Deze opleidingen (gefinancierd door SIOB) worden in januari 2014 afgerond en daarna geëvalueerd. Per opleiding nemen 14 cursisten deel (totaal 28).

- **Didactiek in de praktijk op mbo- en hbo-niveau**, uitgevoerd door Saxion, zonder subsidie van Kunst van Lezen. Deze opleidingen zijn in 2013 niet gestart vanwege het geringe aantal belangstellenden. Mogelijk was de te korte inschrijftijd hier debet aan. In 2014 worden ze opnieuw aangeboden.

Een overzicht van de opleidingen staat op www.debibliotheekopschool.nl

Lesmateriaal bij de Woutertje Pieterseprijs | 6-12 jaar

Op 7 maart 2013 won Kristien Dieltiens met *Kelderkind* de Woutertje Pieterse Prijs. Met het opheffen van het tijdschrift *Leesgoed* en de rubriek Boekidee verdween de mogelijkheid lessuggesties bij het winnende boek te schrijven en te publiceren. Stichting Lezen heeft het om die reden mogelijk gemaakt dat er bij het winnende boek inspirerende lessuggesties voor het onderwijs beschikbaar kwamen.

Voorleeswedstrijd Pabo | 6-12 jaar (KvL)

In 2013 is voor de derde keer een voorleeswedstrijd voor pabo's georganiseerd. De wedstrijd is mede bedoeld om aandacht te vragen voor de cultuurhistorische canon en wordt georganiseerd binnen het programma Kunst van Lezen. Bijna 30 pabo's uit 10 provincies namen deel aan de wedstrijd. Het thema was 'Kleurrijk Nederland'. De landelijke finale vond plaats op 28 mei en werd gewonnen door Nathalie Plantinga van HvA Kohnstammhuis uit Amsterdam.

Open Boek Pabo | 6-12 jaar

Op 4 oktober 2013 is het eerste papieren exemplaar van de pabo minor *Open Boek Pabo* uitgereikt aan Tweede Kamerlid Paul van Meenen. Stichting Lezen heeft deze cursus leesbevordering laten ontwikkelen voor derde- en vierdejaarsstudenten van de pabo. Het materiaal, bestaande uit een docentenhandleiding en een studentenboek, is voor pabo-docenten en bibliotheken gratis digitaal beschikbaar via www.leesplan.nl. Elke pabo-vestiging heeft ook twee gedrukte exemplaren ontvangen. In het studiejaar 2013-2014 proberen verschillende pabo's het materiaal als pilot uit.

Onderzoeken

- Leesbeleving van kinderen en jongeren (afgerond onderzoek)
- Onderzoek naar Leesmotivatie (lopend onderzoek)

Publicaties en brochures

- *Van woordjes tot wereldliteratuur* (onderzoekspublicatie)
- *Lezen meten – een basis voor beleid* (Kunst van Lezen reeks)

8.3 LEESOMGEVING | BEWUSTWORDING OUDERS

Ouders als intermediairs vormen een nieuwe doelgroep. Door de volgende activiteiten groeit hun rol in de leesbevordering.

Gerealiseerd in 2013

BoekStart | 0-6 jaar (KvL)

BoekStart is in vijf jaar uitgegroeid tot een leesbevorderingsprogramma dat wordt uitgevoerd in heel Nederland. Praktisch alle bibliotheken doen mee en dat betekent dat alle ouders van baby's via de gemeente, het consultatiebureau of via andere kanalen (kraamzorg, verloskundigen, bibliotheek) benaderd worden.

Jaar van het Voorlezen | alle doelgroepen

Tijdens het *Jaar van het Voorlezen* stond het belang van voorlezen aan kinderen en volwassen centraal. De boodschap dat voorlezen niet alleen een serieuze en opvoedkundige taak is, maar dat het ook leuk en vermakelijk is voor zowel degene die voorgelezen wordt als voor de voorlezer, is door middel van verschillende activiteiten uitgedragen. Een compleet overzicht van de activiteiten in het kader van het *Jaar van het Voorlezen* is te vinden op de website <http://jaarvanhetvoorlezen.nl/>. Naast de landelijk georganiseerde activiteiten werden instellingen in het hele land uitgenodigd om zelf activiteiten rond voorlezen te organiseren, hieraan is massaal gehoor gegeven.

Voorleespeiling

Om het effect van het *Jaar van het Voorlezen* in kaart te brengen is in samenwerking met Stichting Lezen Vlaanderen en met steun van de Nederlandse Taalunie een voorleespeiling uitgevoerd. In een eerste meting zijn 2.000 Nederlanders en 2.000 Vlamingen gevraagd naar hun houding ten op zichte van voorlezen en hun voorleesgedrag. Deze meting zal begin 2014 worden herhaald. Zie voor meer informatie het hoofdstuk Onderzoek.

Initiatieven ouderbetrokkenheid | alle doelgroepen

Ouderbetrokkenheid is een speerpunt van Stichting Lezen in 2014. Ter voorbereiding is een inventarisatie gemaakt van factoren die een positieve bijdrage kunnen leveren aan de leesopvoeding van ouders. Een project dat voldoet aan deze normen is als pilotproject gehonoreerd: *Interactief Voorlezen* van Stichting Educatief Centrum de IJssel in Apeldoorn. In dit project worden anderstalige ouders zonder voorleeservaring intensief begeleid bij het introduceren en realiseren van een voorleesroutine thuis.

Onderzoeken

- Een vroege start met boeken (afgerond onderzoek)
- De causale rol van *BoekStart* in vroege taal- en leesontwikkeling (lopend onderzoek)
- Voorleespeiling

8.4 LEESOMGEVING | PEERGROEP, KINDEREN EN JONGEREN ELKAAR LATEN STIMULEREN

Kinderen en jongeren leren ook van elkaar. Onderstaande projecten zijn bedoeld om kinderen en jongeren elkaar te laten enthousiasmeren voor lezen.

Gerealiseerd in 2013

Boekenzoeker | alle doelgroepen

Boekenzoeker is een digitaal boekzoekstelsel, voor de leeftijdsgroep 0-18 jaar.

Boekenzoeker is een samenwerkingsproject waarin ook De Nederlandse Taalunie en Stichting Lezen Vlaanderen participeren. De website trekt rond de 30.000 unieke bezoekers per maand, waarvan ongeveer 25% uit Nederland. Eind 2012 is een onderzoek in gang gezet (digitale enquête onder docenten en mediathecarissen) om te achterhalen waarom de bezoekcijfers in Nederland achterblijven bij die in Vlaanderen. In 2013 is de website zoveel als mogelijk aangepast aan de behoefte van gebruikers. In 2014 zal met name het basisonderwijs in Nederland beter geïnformeerd worden over alle mogelijkheden die *Boekenzoeker* biedt.

Rapport Boekadviesmachines | alle doelgroepen

Het onderzoek naar *Boekenzoeker* heeft geresulteerd in een intern rapport waarin de functies van meerdere boekadvieswebsites worden beschreven. Dit rapport vormde de basis voor een notitie van het SIOB over boek en media-adviesites. Het SIOB heeft deze notitie gebruikt als uitgangspunt om gesprekken te voeren met de redacties van de verschillende websites.

Boekenbabbels | 6-12 jaar

Boekenbabbels is een initiatief van Probiblio dat tot stand is gekomen met steun van Stichting Lezen. In 2013 is het project zo goed als afgerond. In januari 2014 komt er een website waarop kinderen uit het basisonderwijs zelf – aan de hand van vragen – een korte boekpromotie kunnen opnemen. Gezien het belang van de ‘peergroep’ voor de keuze van boeken door kinderen is een dergelijk initiatief (met gebruik van beeld, voor een beeldgerichte generatie) waardevol. De filmpjes kunnen ingezet worden op andere websites zoals leesplein.nl, boekenzoeker.org en denationalevoorleeswedstrijd.nl.

Boekenweek Live! en Nederland Leest Live! | 12-18 jaar

Sinds tien jaar sluit Stichting Lezen met educatieve projecten aan bij de twee grootste landelijke boekpromotiecampagnes voor volwassenen: de *Boekenweek* en *Nederland Leest*. Steeds wordt gezocht naar een zinvolle, leesbevorderende vertaling van deze

campagnes naar het voortgezet onderwijs. Waar eerder papieren lessuggesties voor leerlingen en/of docenten werden aangeboden, zijn deze inmiddels digitaal. Bij *Nederland Leest* stimuleert Stichting Lezen het boekenbezit doordat docenten boekenpakketten (30 stuks) van het Nederland Leest-boek kunnen ophalen bij de Bibliotheek om te verspreiden onder hun leerlingen. Op een educatieve scholierenwebsite is extra informatie over het boek beschikbaar.

Vanaf de *Boekenweek* 2011 hebben CPNB en Stichting Lezen in samenwerking met de Openbare Bibliotheek Amsterdam het zogenaamde Live!-programma opgezet voor zowel de *Boekenweek* als voor *Nederland Leest*. Het betreft een schrijversbezoek aan de OBA dat live over het internet wordt gestreamd. Maar het programma steunt ook (en vooral) op actieve deelname van de kijkers. Zij kunnen tijdens de uitzending vragen twitteren naar de studiogasten, er wordt met een aantal van hen tijdens de uitzending geskypet, en een aantal van de creatieve boekverwerkingen worden tijdens de uitzending vertoond. Dit project voldeed aan de vraag van het bibliotheekveld om de contacten met het onderwijs aan te halen dan wel te verdiepen en middelbare scholieren actief te betrekken bij de *Boekenweek*.

In 2013 stond het boek *De gelukvinder* van Edward van de Vendel centraal, een waar-gebeurd verhaal over een jonge asielzoeker in Nederland dat mooi aansloot bij het thema van de *Boekenweek*: (de donkere kanten van onze) geschiedenis. Op 20 maart 2013 vond in de Openbare Bibliotheek Amsterdam de uitzending van *Boekenweek Live!* plaats. Het gesprek werd live gestreamd en uitgezonden door tientallen bibliotheken in Nederland. Op het moment van de uitzending hebben 2.750 livestreams gedraaid, waarvan 258 in het buitenland. (2012: 2.336 live streams waarvan 527 in het buitenland). Het totaal aantal kijkers ligt hoger omdat er vaak met een hele klas naar de uitzending gekeken is.

De scholierenwebsite bij de *Boekenweek* was onderdeel van de reguliere website van de *Boekenweek*.

In totaal hebben 100 klassen meegedaan aan *Boekenweek Live!* en werden er door 40 klassen opdrachten ingestuurd, voor *Boekenweek Live!* 2012, ging het om 17 inzendingen.

8.5 DIFFERENTIATIE

(Naast algemeen leesbevorderingsbeleid specifieke aandacht voor sterke en zwakke lezers)

Er zijn sterke en zwakke lezers. Beide groepen verdienen extra aandacht door ze het juiste boek op het juiste moment aan te bieden.

Gerealiseerd in 2013

Drongo | 0-12 jaar

Op 28 september 2013 werd voor de tweede keer het Drongo-meertalenfestival georganiseerd door de Taalstudio. Stichting Lezen fungeerde – in het kader van het *Jaar van het Voorlezen* – als een van de partners. Subthema van de dag, gericht op ouders en professionals, was ‘voorlezen’. De workshops die Stichting Lezen

organiseerde, onder meer over illustreren, de *Voorleesexpress* en voorlezen in meer talen, werden goed bezocht. De *Kwestie van Lezen* brochure, over voorlezen in meertalige gezinnen, werd aangeboden door Gerda Havertong aan Gea Spaans van School aan Zet. Mark Miras (wetenschapper), Abdelkader Benali en Gerda Havertong hielden een informatief en gepassioneerd verhaal over het belang van voorlezen en verhalen vertellen. De dag trok 7.700 bezoekers.

De Weddenschap | 12-18 jaar

Ook in 2013 draaide de de vmbo-leescampagne *De Weddenschap* volop. Seizoen 2012-2013 eindigde op woensdag 20 maart. Bijna 2.500 leerlingen stonden ingeschreven. Helaas wisten slechts 535 leerlingen de missie te voltooien en daadwerkelijk de drie vereiste boeken te lezen. In september startte de campagne voor de derde keer. Ditmaal met topkok Pierre Wind, presentatrice/jurylid/ondernemer Stacey Rookhuizen en acteur Mamoun Elyounoussi als de uitdagers van de leerlingen. De doelgroep is uitgebreid: in jaar 1 en 2 richtte *De Weddenschap* zich op klas 3 en 4 van het vmbo, nu op vmbo én mbo. Verder is ingezet op nauwere betrokkenheid van de docent. Het leesbevorderende effect komt pas goed tot stand als de docent *De Weddenschap* regelmatig aan de orde stelt. Dat kan met de bijbehorende website die sinds 2013 ook lessuggesties biedt. Deelnemende docenten ontvangen regelmatig een nieuwsbrief en kunnen op www.deweddenschap.nl zien welke boeken de leerlingen in hun klas hebben gelezen. *De Weddenschap* biedt overigens een schat aan informatie over populaire boeken onder vmbo-leerlingen. Realistische boeken hebben de voorkeur en boeken van Carry Slee doen het opvallend goed.

Onderzoeken

- #Book (afgerond onderzoek)
- Oosterwijs (lopend onderzoek)
- Invloed van feedback op de leesmotivatie in groep 7 (lopend onderzoek)
- Leesproces van vmbo-leerlingen (lopend onderzoek)

Publicaties en brochures

- *De aarzelende lezer over de streep* (Stichting Lezen Eburon reeks)
- *Voorlezen stimuleren in meertalige gezinnen* (*Kwestie van Lezen*, deel 6)

8.6 WERKVORMEN | VOORLEZEN

Er zijn veel manieren om voor te lezen. Stichting Lezen stimuleert een rijke voorleescultuur met diverse werkvormen.

Gerealiseerd in 2013

BoekStart | BoekStart Babyboekje van het Jaar – Voorleesrecord voorlezen aan baby's | 0-6 jaar (KvL)

BoekStart riep in het *Jaar van het Voorlezen* een nieuwe boekenprijs in het leven voor de allerjongste categorie, 0-1,5 jaar: *BoekStart Babyboekje van het Jaar*. Winnaar van

de prijs was het boekje *Nijntje en de wilde dieren*. Voorleesambassadeur Ruben Nicolai reikte in mei de prijs uit, en las in juni voor uit dit boekje aan meer dan 320 baby's in de Bibliotheek in Utrecht.

De Nationale Voorleesdagen | 0-6 jaar

Van woensdag 23 januari t/m zaterdag 2 februari 2013 stond 'voorlezen' in boekhandel, bibliotheek, op basisscholen, peuterspeelzalen en kinderdagverblijven centraal tijdens *De Nationale Voorleesdagen 2013*. Met dit project komen ouders en hun kinderen op een laagdrempelige manier in aanraking met voorlezen. Jaarlijks kiezen jeugdbibliothecarissen uit Nederland het *Prentenboek van het Jaar*. Dit jaar was er gekozen voor *Nog 100 nachtjes slapen* van Milja Praagman. Dit boek stond centraal tijdens *De Nationale Voorleesdagen* en werd door diverse bekende Nederlanders voorgelezen op *Het Nationale Voorleesontbijt*. Van het prentenboek werd een speciale mini-editie inclusief een animatie op dvd gemaakt. Bij het *Prentenboek van het Jaar* werd tevens een vingerpopje van de hoofdpersoon Dorus gemaakt. Ook in 2013 zijn weer diverse materialen (in de stijl van het *Prentenboek van het Jaar*) gemaakt voor boekhandel, bibliotheek, basisonderwijs, peuterspeelzalen en kinderdagverblijf. Het *Prentenboek van het Jaar* maakte onderdeel uit van de *Prentenboek TopTien*. Het *Prentenboek van het Jaar* en de boeken uit de *Prentenboek TopTien* stonden centraal in het speciale lespakket dat aangeboden werd aan peuterspeelzalen en groep 1&2 in het basisonderwijs. In het kader van het *Jaar van het Voorlezen* zijn twee commercials gemaakt die tijdens *De Nationale Voorleesdagen* op televisie en internet vertoond werden.

De Nationale Voorleeswedstrijd: 20 jaar! | 6-12 jaar

Vanwege het *Jaar van het Voorlezen* en het jubileumjaar hebben voor de editie 2012-2013 alle basisscholen in Nederland een deelnamepakket ontvangen. Dit resulteerde in een overweldigende aanmelding van schoolkampioenen: meer dan 3.600 scholen deden mee, bijna 500 meer dan het voorgaande jaar. Op 29 mei 2013 streden 12 provinciekampioenen om de titel De Nationale Voorleeskampioen 2013. De wedstrijd werd in aanwezigheid van HKH Prinses Laurentien glansrijk gewonnen door Mees van Santen uit Zwolle. Voor alle aanwezige leerlingen was er tot slot als verrassing een goodybag met boeken, tijdschriften en versnaperingen, door uitgevers en andere bedrijven ter beschikking gesteld.

Voorleeswedstrijd Pabo-studenten | 6-12 jaar (KvL)

De landelijke finale van de derde editie van de *Pabo Voorleeswedstrijd* werd gewonnen door Nathalie Plantinga van HvA Kohnstammhuis uit Amsterdam. Tijdens de finale op 28 mei streden elf finalisten tegen elkaar om de titel 'Beste Pabo Voorleeskampioen 2013'. Voorleesambassadeur Merel Westrik zat in de jury.

Read2Me! | 12-18 jaar (KvL)

De door Kunst van Lezen gefinancierde voorleeswedstrijd voor brugklassers kende in 2013 de tweede landelijke finale. Ditmaal gehouden in Muziekcentrum Vredenburg te Utrecht. 10 provincies waren vertegenwoordigd. In de voorrondes deden in totaal 48 bibliotheken, 120 scholen en 773 brugklassen mee. Nick van Rhee van het Sondervick

College in Veldhoven was de winnaar van zowel de publieks- als de juryprijs. De voorbereidingen voor *Read2Me!* 2014 zijn in 2013 in gang gezet. Alle twaalf provincies zullen worden vertegenwoordigd bij de finale in mei.

Jaar van het Voorlezen

In het kader van het *Jaar van het Voorlezen* zijn de volgende activiteiten ontwikkeld:

Iedereen kan voorlezen – filmpjes

Op allerlei evenementen is aan bezoekers gevraagd om stukjes voor te lezen op camera. Alle filmpjes zijn terug te zien op het youtubekanaal van het *Jaar van het Voorlezen*. Sommige mensen lezen voor aan hun kind of kleinkind, anderen aan iedereen die maar wil luisteren. De filmpjes zijn al meer dan 25.000 keer bekeken.

Voorleesestafette Week van de alfabetisering

Van 8 t/m 15 september vond de *Week van de Alfabetisering*, georganiseerd door Stichting Lezen en Schrijven, plaats. Tijdens deze week vonden ruim 1.000 activiteiten plaats rond het belang van lezen en schrijven. Ook voorlezen vervulde een belangrijke rol tijdens de week: basisscholen werden opgeroepen om mee te doen aan een voorleesestafette. In heel Nederland hebben bijna 500 klassen meegedaan met de *Voorleesestafette*. Na 15 minuten sloeg de ene klas het boek *Oh nee, niet weer een boek!* van auteur Magali de Frémery dicht en begon een andere klas met lezen.

Nationale Voorleeslunch

Tijdens de *Nationale Voorleeslunch* op 1 oktober is in heel Nederland voorgelezen aan ouderen. Onder meer Ruben Nicolai, Gerda Havertong, Merel Westrik, Dieuwertje Blok, Henny Huisman en Jan Siebelink lazen voor in zorginstellingen door het hele land. Ook schrijvers, basisschoolleerlingen en andere vrijwilligers deden mee aan dit feestelijke evenement.

Schrijfwedstrijd over voorlezen tijdens Culturele Zondag 'Op bezoek bij het boek'

In samenwerking met Literair Nederland organiseerde de Leescoalitie een schrijfwedstrijd, waarbij deelnemers werd gevraagd een kort literair verhaal te schrijven dat zich perfect leent om te worden voorgelezen. In het verhaal moest de volgende zin verwerkt worden: 'Voorlezen maakt alles...'. Er waren meer dan 70 inzendingen, de winnende verhalen werden voorgelezen door acteurs tijdens de Culturele Zondag *Op bezoek bij het boek* in Utrecht, op 3 november. Schrijver Philip Huff was juryvoorzitter.

Bekende Eriken lezen Erik of het klein insectenboek voor

Erik van Muiswinkel, Erik de Zwart en Erik van der Hoff, Erik Mesie, Erik de Jong, Erik Brey, Erik Jurgens, Erik Lindner, Erik Jan Harmens, Eric Borrias, Erik Lemmers, Eric de Bruin, Erik Nieuwenhuis en Erik Boekesteijn: zij delen niet alleen hun voornaam met elkaar, maar ook met de hoofdpersoon uit *Erik of het klein insectenboek*. Dit boek stond centraal tijdens Nederland Leest en op 13 november lazen deze Eriken samen het hele boek voor tijdens een Voorleesestafette in de centrale bibliotheek in Rotterdam. Merel Westrik en Philip Freriks presenteerden de estafette.

Voorleesfeest voor blinde en slechtziende kinderen

Zaterdag 30 november vond het Grote Voorleesfeest voor slechtziende en blinde kinderen plaats in het Spant! in Bussum. Dat lezen leuk is en dat voorlezen goed is, geldt voor alle kinderen met of zonder (lees)beperking. Ambassadeur van het *Jaar van het Voorlezen* Gerda Havertong, las voor uit haar lievelingsboek. Ook Anke Kranendonk en Paul van Loon gaven een voordracht.

Sinterklaas Voorleestournee

In de maand november reisde Dieuwertje Blok het hele land door om verhalen voor te lezen. In elke provincie van Nederland bezocht zij een bibliotheek of een boekhandel. Overal was het een drukte van belang; soms waren er wel meer dan 300 kinderen en hun ouders aan het luisteren naar het voorlezen.

Voorlezen in justitiële jeugdinrichting De Hartelborgt

Voorleesambassadeur Gerda Havertong, schrijver Abdelkader Benali en Lorenzeno 'RMB' Jonathas waren op 18 december aanwezig in Justitiële Jeugdinrichting De Hartelborgt voor de lancering van het voorleesproject *Laat je Lezen*. Het project, dat onder andere uit een lessenserie over boeken, lezen en voorlezen bestaat, heeft als doel de band van jonge gedetineerden met hun kinderen of broertjes en zusjes te verbeteren. Wanneer de jongeren zo ver zijn dat zij over voldoende lees- en vertelvaardigheden beschikken, maken zij een opname voor hun kind(eren) of jonge familieleden. Zo kunnen ze op een positieve manier in contact blijven met hun familie. Daarnaast is (voor)lezen goed voor de taalontwikkeling van de jongeren zelf en kunnen boeken en verhalen een positieve rol spelen bij de terugkeer in de maatschappij.

Een compleet overzicht van de activiteiten in het kader van Het *Jaar van het Voorlezen* is te vinden op de website <http://jaarvanhetvoorlezen.nl/>. Naast de landelijk georganiseerde activiteiten werden instellingen in het hele land uitgenodigd om zelf activiteiten rond voorlezen te organiseren. Hieraan is massaal gehoor gegeven.

Voorleespeiling

Om het effect van het *Jaar van het Voorlezen* in kaart te brengen is in samenwerking met Stichting Lezen Vlaanderen en met steun van de Nederlandse Taalunie een voorleespeiling uitgevoerd. In een eerste meting zijn 2.000 Nederlanders en 2.000 Vlamingen gevraagd naar hun houding ten opzichte van voorlezen en hun voorleesgedrag. Deze meting zal begin 2014 worden herhaald. Zie voor meer informatie het hoofdstuk Onderzoek.

Onderzoeken

- Leerkrachten over de opbrengsten van *De Nationale Voorleeswedstrijd* (afgerond onderzoek)
- Voorleespeiling (lopend onderzoek)

Publicaties en brochures

- *Het besmet kinderen met het lezen-is-leuk-virus!* 'Leerkrachten over de opbrengsten van *De Nationale Voorleeswedstrijd* (onderzoekspublicatie)

- Voorlezen op de basisschool (*Kwestie van Lezen*, deel 3)
- Voorlezen in de kinderopvang (*Kwestie van Lezen*, deel 4)
- Voorlezen stimuleren in meertalige gezinnen (*Kwestie van Lezen*, deel 6)

8.7 WERKVORMEN | VRIJ LEZEN

Vrij lezen is een belangrijke manier om positieve leeservaring op te doen.

Gerealiseerd in 2013

Jonge Jury | 12-18 jaar

Ook in 2013 konden leerlingen in klas 1 t/m 3 van het voortgezet onderwijs meedoen aan *de Jonge Jury*. Zij konden kiezen uit boeken van het jaar 2011. Op de *Dag van de Jonge Jury* in april werd de winnaar bekend gemaakt: *Ijsbarbaar* van Rob Ruggenberg. Omdat *de Jonge Jury* te maken heeft met teruglopende deelnamecijfers zijn Stichting Lezen (eigenaar) en Passionate Bulkboek (organisator) in de loop van 2013 gestart met het opstellen en gedeeltelijk uitvoeren van aanpassingsplannen. Twee aspecten staan centraal: de boeken waaruit gekozen kan worden moeten actueler zijn en het lesmateriaal is voornamelijk digitaal beschikbaar. De *Dag van de Jonge Jury* wordt op 16 april 2014 gehouden in de Doelen in Rotterdam.

De Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs | 12-18 jaar

Vanaf 2013 is de organisatie van *De Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs* overgenomen door Stichting CPNB. Wel blijft Stichting Lezen betrokken bij de prijs, die als doel heeft jongerenliteratuur in het literatuuronderwijs onder de aandacht brengen. De prijs is op 16 april 2013 uitgereikt: de jury prijzen gingen naar *Niemand in de stad* van Philip Huff en *Een weeffout in onze sterren* van John Green, vertaald door Nan Lenders. *Een weeffout in onze sterren* kreeg ook de meeste stemmen van het publiek en won daarmee tevens de Publieksprijs van de DJP.

Onderzoeken

- Vrij lezen in het mbo (lopend onderzoek)
- Onderzoek naar leesmotivatie (lopend onderzoek)

Publicaties en brochures

- *Stimuleren van leesbevordering op de BSO* (onderzoekspublicatie)
- *Meer lezen, beter in taal – vmbo. Effecten van lezen op taalontwikkeling* (Kunst van Lezen reeks)
- *Van leesmotivatie naar taalprestatie* (Kunst van Lezen reeks)
- *Vrij lezen op de basisschool* (*Kwestie van Lezen*, deel 1)

8.8 WERKVORMEN | BOEKVERWERKING

Lezen stopt niet als het boek uit is. Het delen van positieve leeservaringen vergroot het enthousiasme.

Gerealiseerd in 2013

Boekenbabbels | 6-12 jaar

Boekenbabbels is een initiatief van Probiblio dat tot stand is gekomen met steun van Stichting Lezen. In 2013 is het project zo goed als afgerond. In januari 2014 komt er een website waarop kinderen uit het basisonderwijs zelf – aan de hand van vragen – een korte boekpromotie kunnen opnemen.

Onderzoek

- #Book (afgerond onderzoek)

Publicaties en brochures

- *Praten over boeken op de basisschool (Kwestie van Lezen, deel 2)*

9 | Organisatie

Stichting Lezen heeft de directe verantwoordelijkheid over de besteding van het door de rijksoverheid beschikbaar gestelde budget voor leesbevordering (in 2013: € 1.866.516 + € 138.957 frictiekostenvergoeding). Eind 2012 verleende het ministerie van ocw in het kader van de Cultuurnota subsidie aan Stichting Lezen voor de jaren 2013-2016 op grond van het meerjarenbeleidsplan 2013-2016 *Samen werken aan een sterke leescultuur* en het advies van de Raad voor Cultuur.

Voor 2013 is door het ministerie van ocw aan Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken gezamenlijk € 2.850.000 toegekend voor de uitvoering van het *Actieplan Kunst van Lezen*. Stichting Lezen is penvoerder en verzorgt de financiële administratie van het programma.

Samenstelling van het bestuur per 31 december 2013

Eddy Schuyer, voorzitter (benoemd 1-10-2006, herbenoemd 1-10-2010, aftreden 1-10-2014).

Cor Nagtegaal, secretaris/penningmeester (benoemd 20-6-2007, herbenoemd 20-6-2011, aftreden 20-6-2015).

Titus Al (benoemd 1-6-2006, herbenoemd 1-6-2010, aftreden 1-6-2014).

Paulien Loerts (benoemd 17-9-2008, herbenoemd 17-9-2012, aftreden 17-9-2016).

Cathy Spierenburg (benoemd 21-4-2008, herbenoemd 21-4-2012, aftreden 21-4-2016).

Herman Franssen (benoemd 1-2-2012, beoogde herbenoeming 1-2-2016).

Het bestuur is in 2013 vier maal in reguliere bestuursvergadering bij elkaar geweest. Alle voor de continuïteit van het werk van Stichting Lezen belangrijke ontwikkelingen en stukken zijn in deze vergaderingen besproken. Daarnaast vond op diverse punten bilateraal overleg plaats. Belangrijke onderwerpen waren onder andere de opvolging van de heer Schram, bijzonder hoogleraar Leesgedrag, het jubileum, het *Jaar van het Voorlezen* en de mogelijke aanstelling van een tweede bijzonder hoogleraar. Tijdens de beleidsmiddag met het bestuur en het bureau is gesproken over de thema's ouderbetrokkenheid, geïntegreerd taal-, lees- en leesbevorderingsbeleid en de rol van de verschillende intermediairs.

Samenstelling van het bureau per 31 december 2013

Gerlien van Dalen, directeur

Milly Alexander, projectmedewerker

Niels Bakker, medewerker onderzoek

Daan Beeke, projectleider voortgezet onderwijs (havo/vwo) en digitalisering

Tike de Boer, bestuurssecretariaat en websites

Anne Borgdorff, secretariaat

Marijke Bos, projectleider voor- en vroegschoolse periode

Peter van Duijvenboden, projectleider vmbo en pabo

Anouk Folstar, medewerker projecten

Rowan Huiskes, medewerker sociale media *BoekStart*

Adriaan Langendonk, coördinator Kunst van Lezen, zowel werkzaam voor
Stichting Lezen als het sIOB

Agnes van Montfoort, projectleider primair onderwijs

Karin Verburg, administrateur

Roos Wolters, beleidsmedewerker wetenschappelijk onderzoek

Desirée van der Zander, communicatie en pr

Prof. dr. D.H. Schram, bijzonder hoogleraar Leesgedrag

10 | Schema kernactiviteiten Stichting Lezen 2013

NB: vetgedrukte projecten, zijn in het kader van Kunst van Lezen uitgevoerd

Educatie en deskundigheidsbevordering – projecten 0-6 jaar

		Bereikcijfers 2013	Bereikcijfers 2012
1	BoekStart	158 basisbibliotheken (99% totaal)	151 basisbibliotheken (93% totaal)
2	BoekStart in de kinderopvang	600 kinderdagverblijven (15% totaal), 76 basisbibliotheken (47% van het totaal)	388 kinderdagverblijven (10% totaal)
3	De Nationale Voorleesdagen	vele honderden kinderdagverblijven, basisscholen en bibliotheken	vele honderden kinderdagverblijven, basisscholen en bibliotheken
4	Training voorleescoördinator	90 trainers, naar schatting in taal 500 tot 600 coördinatoren	In ontwikkeling
5	Evaluatie-instrument leesbevordering kov	in ontwikkeling	In ontwikkeling
6	Drongo	7.700 bezoekers	N.v.t.

Educatie en deskundigheidsbevordering – projecten 6-12 jaar

		Bereikcijfers 2013	Bereikcijfers 2012
1	Bibliotheek op school - po	1.250 basisschoolbibliotheken (17,6% totaal)	
2	De Nationale Voorleeswedstrijd	3.549 deelnemende scholen; 192.015 deelnemende leerlingen (in 2012-2013)	3.073 deelnemende scholen; 198.717 deelnemende leerlingen (in 2011-2012)
3	Boekenzoeker	304.737 websitebezoekers (in 2012-2013)	227.060 websitebezoekers (in 2011-2012)
4	Boek en Film	15.000	
5	Boekenbabbels	Net gelanceerd	
6	Opleiding leescoördinator	In totaal 73% van de scholen heeft een leescoördinator	
7	Lesmateriaal Woutertje Pieterse Prijs	Niet bekend	
8	Interactief Voorlezen	In ontwikkeling	

Educatie en deskundigheidsbevordering – projecten 12-18 jaar

		Bereikcijfers 2013	Bereikcijfers 2012
1	Bibliotheek op school - vo	14 Pilots in het vmbo	9.541 websitebezoekers (in 2011-2012)
2	Prijs voor de beste leesomgeving	19 deelnemende scholen	
3	Poëzie week	Lessuggesties; PO 1.561; VO 1.267; Poëzie karavaan; Ruim 10 scholen	217.828 websitebezoekers
4	Boekenweek live! En Nederland leest live!	100 klassen, 5.150 kijkers	27.125 websitebezoekers
5	De Weddenschap	2.415 inschrijvingen van leerlingen via de website, 535 lln totale weddenschap afgerond	3.047 inschrijvingen van leerlingen via de website
6	Read2Me!	120 scholen, 773 klassen, alle provincies	89 deelnemende scholen uit 8 provincies
7	De Jonge Jury	6.360 stemmen voor publieksprijs	6.956 stemmen voor publieksprijs
8	Lessuggesties Boekenweek	14.486 websitebezoekers	11.387 websitebezoekers
9	De Inktaap	114 middelbare scholen	
10	Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs	5.000 stemmen voor publieksprijs	5.000 stemmen voor publieksprijs

Educatie en deskundigheidsbevordering – projecten doelgroepoverstijgend

		Bereikcijfers 2013	Bereikcijfers 2012
1	Leesplan	website: 87.000 aantal leesplannen: 2.984	
2	Pabo Voorleeswedstrijd	Voorleeswedstrijd 40 deelnemende pabo's (schooljaar 2013-2014)	33 deelnemende pabo's (schooljaar 2012-2013)
3	Minor Open Boek Pabo	Eerste pilot in uitvoering	
4	Blz 1 (Nieuwzoet)	In ontwikkeling	
5	Fries project 12+	In ontwikkeling	

Onderzoek – aantal onderzoeken

		Huidig boekjaar 2013
1	Een vroege start met boeken	
2	Opbrengsten van De Nationale Voorleeswedstrijd	
3	Leesbeleving van kinderen en jongeren	
4	HTNO po	
5	HNT0 vo	
6	SMB trends in leescultuur en leesgedrag	
7	#Book	
8	Monitor Bibliotheek op school (KVL)	

Onderzoek – aantal publicaties

			Bereikcijfers 2013
1	Het besmet kinderen met het lezen-is-leuk-virus!	N. Bakker, Stichting Lezen	Digitale uitgave
2	Stimuleren van leesbevordering op de BSO	TNS/ Nipo	Digitale uitgave
3	Avi gaat digitaal: beginnende lezers oefenen op tablet	Prof. A. Bus, universiteit Leiden	Digitale uitgave
4	Digitaal lezen - wie doen het al?	N. Bakker, Stichting Lezen	Digitale uitgave
5	Van woordjes tot wereldliteratuur	Prof. F. Huijsmans, WareKennis	Digitale uitgave
6	De aarzelende lezer over de streep	Prof. D. Schram (red.)	Oplage 270

Overige publicaties. folderlijn voor intermediars, etc.

			Bereikcijfers 2013
1	BoekStart in de kinderopvang. Ervaringen uit de praktijk	M. Kieft (Oberon)	Oplage 5.000
2	De Bibliotheek op school in het vmbo	M. Kieft (Oberon)	Oplage 5.000
3	Meer lezen, beter in taal – vmbo	K. Broekhof (Sardes)	Oplage 5.000
4	Lezen meten – een basis voor beleid	K. Broekhof en M. Broek (Sardes)	Oplage 5.000
5	Van leesmotivatie naar taalprestatie	K. Broekhof (Sardes) en N. de Pater	Oplage 3.000
6	Kwestie van lezen deel 1-6	Vrij lezen op de basisschool; Praten over boeken op de basisschool; Voorlezen op de basisschool; Voorlezen in de kinderopvang, De leesomgeving; Voorlezen in meertalige gezinnen	Oplage 28.450
7	Tijdschrift Lezen		Oplage 17.000
8	Calendarium		Oplage 3.450
9	Kinderboekengids	CPNB	Oplage 20.700
10	Lezen in de Klas		Oplage: 4.000

Conferenties, symposia, beurzen

		Bereikcijfers 2013	Bereikcijfers 2012
1	Lezen Centraal	268 deelnemers	250 deelnemers
2	Jubileum	200 gasten	
3	HSN	400 deelnemers (schatting)	
4	NOT	2.500 geïnteresseerden	
5	IRSCL	302 deelnemers	
6	Heit en Mem beurs	7.325 bezoekers	
7	Dag van de Literatuur		
8	Vers voor de Pers		

Conferenties etc. – anders adviescommissies en expertmeetings

		Bereikcijfers 2013
1	Conferenties strategisch netwerken	4 provinciale conferenties
2	Expertmeeting digitalisering	36 deelnemers
3	Lezen in het (v)mbo	50 deelnemers
4	Vrij lezen in het mbo	60 deelnemers
5	Brein, kunst en educatie	26 deelnemers
6	Diverse adviescommissies	24 leden

Websites

		Bereikcijfers 2013	Bereikcijfers 2012
1	www.lezen.nl	website: 128.000, waarvan 103.000 unieke bezoekers Facebook: 600 Twitter: 200	website: 46.000 Facebook: 0 Twitter: 0
2	www.leesmonitor.nu	website: 40.872 Twitter: 1.350	website: 21.434 Twitter: 650
3	www.leesplan.nl	website: 87.000 totaal aantal leesplannen: 2.984 geen twitteraccount	

Lezen

STICHTING LEZEN

lezen.nl